

FRÅN BYSAMVERKAN TILL FOLKKOMMUN:
KOOPERATION I KINA UNDER 100 ÅR

Sammanfattning av en rapport
av Gerald Hultcrantz
Håkan Lindhoff

21 juni 1976

Resultatvärdering 27

FÖRORD

SIDA har finansierat ett forskningsprojekt om Kinas utvecklingsstrategi vid Ekonomiska Forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm. Projektet syftade till att framställa dels en översikt av tillgängligt material om utvecklingsplanering och utveckling i Kina, dels en beskrivning av landets utvecklingsplanering och utveckling.

SIDA bedömde det vara av stort intresse för svenskt utvecklingsbistånd att få denna utvärdering av den kinesiska utvecklingsplaneringen och dess effektivitet. Först med den kunskapen är det möjligt att ägna uppmärksamhet åt frågan om tillämpligheten av den kinesiska planeringstekniken och kinesiska utvecklingsmetoder överhuvudtaget på andra länder. De flesta delrapporterna finns nu publicerade av EFI (se förteckning längst bak) och kan köpas därifrån. För att emellertid sprida kännedom om resultatet också till en bredare krets medverkar SIDA till sammanfattningar av olika rapporter. Rapporten om utbildning kommer i slutet av 1976 sammanfattad i bokform, rapporten om jordbruk föreligger redan i bokform och förutom denna sammanfattning av en översikt av kooperationsrörelser i det gamla och nya Kina planeras ytterligare utgivning i denna serie.

Lennart Wohlgemuth

SAMMANFATTNING

Erfarenheter i andra u-länder har visat att det är svårt att praktiskt genomföra kooperativisering av jordbruket i ett samhälle så präglad av underutveckling som Kina var vid tiden för befrielsen 1949. Kinas kommunistiska parti (KKP) lyckades förankra både revolutionen och kooperativiseringsrörelsen hos bondemassorna inte minst genom att knyta an till deras dagliga problem: försörjningen. Det gällde att visa att samverkan gav dem förbättrade levnadsförhållanden och en styrka som förmådde bryta det traditionella klassmönstret och exploateringen. Det gällde att entusiasmera de arbetande massorna till ökad produktion av livsmedel och råvaror i jordbruket. Det blev möjligt genom att partiet tillämpade masslinjens politik - den som sammanfattats av Mao Tsetung i parollen "från massorna till massorna".

Det lyckades KKP att tränga igenom det slutna bymönstret genom att man utnyttjade den naturliga samhörighet som fanns mellan de fattiga bönderna i byarna. Klasskampen som präglade kooperativiseringen från begynnelsen krävde att fattigbönder och lägre mellanbönder medvetandegjordes och skolades politiskt före sitt inträde i kooperativen, om inte dessa skulle "övertas" av rikebönder. Då kooperativiseringsrörelsen inleddes i en by försäkrade man sig om en fast kärna av aktivister bland fattigbönder och lägre mellanbönder. De tjänade som exempel för de tveksamma och blev en ryggrad i ledningen för de kooperativ som växte fram. Därigenom var det inte så lätt för de tidigare större jordägarna att urholka kooperativen och välta dem över ända. De stärktes och utvecklades i stället till allt större enheter som samtidigt tog del i den nationella politiska och ekonomiska revolutionen. Genom denna utveckling, som hela tiden leddes av partiet, öppnades byarnas gränser och de rycktes ur sin sekellånga förlamande isolering.

Omfördelning av jord hade prövats lokalt, ibland t o m i hela provinser, vid skilda tillfällen under Kinas tidigare historia - bl a som resultat av åtskilliga bondeuppror. Men då omfördelningen aldrig ledde till några reella maktförändringar på landsbygden, kunde de större jordägarna snart återta den förlorade jorden på olika vägar. KKP stödde sig på fattigbönderna - som utgjorde den stora majoriteten av befolkningen på landsbygden - för att genomföra såväl en omfattande jordreform som en stegvis men snabb kooperativisering av jordbruket.

Genom förtroendefullt samarbete i enlighet med masslinjen mellan partiets kadrer (ledande medarbetare och funktionärer på alla nivåer), Röda arméns soldater och bönderna drogs massorna med i kampen för jordreform och kooperativisering. Bondemassornas behov och problem var utgångspunkt för arbetet, liksom deras egna initiativ vilka uppmuntrades och utvecklades. Under kampen höjdes successivt massornas politiska medvetenhet.

Kooperativiseringen byggde på frivillighet och skulle vara till ömsesidig fördel för dem som gick in som medlemmar. Viktigt var att kooperativiseringsrörelsen trots dess snabbhet genomfördes i delvis noga planerade etapper. Den modell som följdes var en successiv övergång från de många självägande bönder som jordreformen först skapade till små lag för ömsesidig hjälp, och därpå en övergång till lägre kooperativ som var större till storleken och i vilka bönderna satsade sina jordlotter. Dessa brukades därmed kollektivt, liksom allt fler problem blev gemensamma och löstes kollektivt. Allt mer kapital samlades t ex gemensamt för investering i kollektivt ägda redskap, dragdjur o s v. Därefter togs steget till de ännu större högre produktionskooperativen - av socialistisk natur - vilka innebar att jorden definitivt övergick i kooperativets ägo och att produktionsresultatet fördelades enbart efter arbetsinsats, oberoende av den satsade jordlottens storlek. Här kunde med gemensamma ansträngningar och i större skala åtgärder lättare genomföras för att höja produktionen och förbättra odlingsbetingelserna genom bl a mobilisering av bönderna i större bevattningsprojekt.

Slutligen togs det avgörande steget över till bildandet av folkkommuner (1958). Det är avancerade socialistiska skapelser som fortsätter att utvecklas än idag. De är kollektivt styrda och ägda och ansvarar inte bara för jordbruksproduktionen utan också - och detta i växande grad - för en del av den landsbygdsbaserade industrin, och vidare för administration (som ersättning för statsapparaten inom sina domäner), försvar (genom folkmilisavdelningar), handel (genom handelskooperativ), utbildning, hälsovård och kultur.

Sedan gammalt fanns i Kina ansatser till Kooperation i form av organiserat samarbete bybönder emellan till skydd mot krig, hungersnöd och jordägarklassens förtryck. Det har sagts att denna traditionella bysamerkan underlättat genomförande av byorganisering och

kooperation i Kina. Men denna traditionella bysamverkan bidrog inte i nämnvärd grad till kooperativiseringsrörelserna. Byarna präglades mer av samhörighet baserad på släkt- och frändskap eller religion än av klassmässig solidaritet. Det spontant uppkomna samarbetet utan fast ledning hade dessutom ständigt hotats av fejder mellan deltagarna och blev ofta kortvarigt. Därtill - hade fattigbönderna, aldrig fått några fördelar av denna samverkan. Det var jordägarklassen och rikebönder som härskade i byarna och i kraft av sina stora jordinnehav tillgodogjorde sig frukterna av denna typ av samarbete.

KKP och dess kadrer spelade som framgått en viktig roll under rörelsen för kooperativisering. Genom massorganisationer kunde KKP dessutom nå ut ännu längre bland bondemassorna med det kooperativa budskapet. Det spreds bl a genom Kommunistiska ungdomsförbundet och Allkinesiska kvinnofederationen. Det senare var viktigt eftersom man därigenom kunde nå kvinnorna, vars roll grundligt skulle komma att förändras vid tillkomsten av kooperativ. Kvinnornas arbetskraft började då nämligen värdesättas på ett högst konkret sätt: den togs med i beräkningen då möjliga och nödvändiga arbetsinsatser i kooperativen skulle planeras och genomföras. Det innebar ett första steg av frigörelse från den tidigare bundenheten till hemarbetet.

På många sätt stimulerades spridningen av kooperativ både inom och mellan byarna: möten anordnades för utbyte av erfarenheter, modell-kooperativ utnämndes både lokalt och nationellt, massmedia berättade om framgångsrika kooperativ och hur svåra problem lösts. Stor uppfinningsrikedom visades i fråga om metoder för att lära av varandra.

Det nära samarbetet mellan bönderna i inte tidigare prövade organisationsformer var ett viktigt inslag i den skolning i kollektivt arbete som kooperativiseringen innebar. Själva deltagandet i massrörelsen innebar en politisk utbildningsprocess både för bönderna och för partiets kadrer.

En ojämn takt i genomförandet var typisk; allt mer stegrade uppsving följdes vart och ett av en konsolideringsperiod inom ramen för kooperativiseringens skilda etapper. Det fanns inte en enda rak och riktig väg till det högre kooperativet, eftersom man starkt förordade en anpassning av rörelsen till lokala förhållanden och problem.

Grundläggande för att göra de kinesiska erfarenheterna av kooperativisering så förhållandevis framgångsrika var masslinjens politik. Partiet insåg att varken befrielse eller jordreform, varken kooperativiseringens skilda etapper eller socialisering av produktionsförhållandena var möjlig utan massornas mobilisering till gemensam handling.

I KOOPERATION I KINA FÖRE FOLKREPUBLICENS TILLKOMST 1949

När historiens ojämförligt största kooperationsrörelse inleddes i Folkrepubliken Kina i början av 1950-talet, fanns såväl utländska som inhemska traditioner och exempel att lära av och vidareutveckla. De positiva och negativa erfarenheterna från Sovjetunionen studerades. Men framför allt återknöt man till de kooperativa produktions- och distributionsformer som under nära tjugo år experimenterats fram av Kinas kommunistiska parti (KKP) inom de sk revolutionära eller röda bas- och sovjetområdena (sovjet = arbetar- och bonderåd). Dessa områden hade administrerats under ledning av KKP och Röda armén ömsom i öppen kamp mot, ömsom i bräcklig enhetsfront med Chiang Kai-sheks Kuomintang-parti i försvarskriget mot Japan. Även Kuomintang hade efter förmåga försökt initiera olika kooperationsformer, huvudsakligen efter europeisk modell.

Traditionella former av bysamverkan i det halvfeodala och halvkoloniala Kina (ca 1840-1930)

Kooperation i den begränsade innebörden av organiserad självhjälp och samverkan var emellertid äldre än så. Kooperativa ansatser fanns sedan feodal tid i hundratusentals byar ute på Kinas landsbygd. Krig och hungersnöd liksom det omåttliga förtrycket under kejsarregimen och jordägarklassen pressade de kinesiska bönderna att samarbeta.

Arbetsfördelning organiserades traditionellt inom familjen och klanen, som var ett förbund mellan ätter med samma anfäder. Genom samverkan kunde familjerna i goda tider t ex fylla en kollektiv spannmålslada, som reserv inför dåliga tider. Lånesällskap och arbetslag bildades också. Stränga klanregler band medlemmarna samman. Klanen ägde ofta jord gemensamt. Klanens ledning, vanligen dess största jordägare, utövade den lokala makten gentemot klanmedlemmarna på uppdrag av den statliga lokalförvaltningen. Efter Folkrepubliken Kinas tillkomst skulle rivaliteten mellan klanerna inte sällan hindra regeringens reformarbete på landsbygden.

Den traditionella bysamverkan har ibland uppfattats som frön som under 1900-talet underlättade framväxten av de mer eller mindre ambitiösa och framgångsrika programmen för byorganisering och Kooperation. Resultaten av sådant spontant samarbete utan fast ledarskap var emellertid oftast kortvariga. Samarbetet hotades ständigt av fejder och tvister mellan deltagarna.

Det finns därför skäl att hävda att den traditionella bysamverkan inte hade någon nämnvärd betydelse för byorganisierungs- och kooperationsrörelserna i Kina. I

synnerhet arbetsorganisationerna grundade på ätt och frändskap eller religiös samhörighet byggde på så sammansatta sociala relationer, att det tvärtom visade sig mycket svårt för utomstående kooperatörer att tränga igenom dem och propagera samverkan utöver dessa snäva gränser. Svårigheterna minskades inte av att det var rike- eller mellanbönder som besatt makten och inflytandet över de traditionella formerna av bysamverkan. Fattigbönderna - majoriteten av befolkningen på Kinas landsbygd, och den klass som KKP jämte städernas proletariat framför allt önskade organisera - saknade både inflytande och möjlighet att tillgodogöra sig frukterna av den traditionella samverkan.

Kooperation i Kina efter europeiska förebilder (1909-1945)

Kooperation efter europeiskt mönster, d v s samverkan mellan individer för att nå gemensamma mål - med bl a öppet medlemskap och demokratisk förvaltning samt regler om hur rörelsens överskott skulle fördelas - fick sin utgångspunkt i det kreditkooperativ som en professor Hsueh Hsin-chow initierade i Shanghai år 1909. Hsueh hade som student i kreditkooperationens hemland Tyskland fängslats av Raiffeisen-rörelsens arbete. Som professor vid Fudan-universitetet grundade han tillsammans med studenter, lärare och ett antal utomstående "The Shanghai People's Co-operative Savings Bank". Kooperationens saga blev inte lång utan dog med sin grundare. Tack vare Hsuehs arbete hade dock kooperationens idéer fått fotfäste i Kina.

Den engelska konsumentkooperationen, arbetarproduktionsföreningarna samt avsättningsföreningarna inom jordbruket hade i Kina en tidig förespråkare i Sun Yat-sen, Kuomintangpartiets grundare och republikens förste president. Han såg kooperationen som den mest praktiska vägen vid en övergång från kapitalism till socialism i Kina. "Jordbrukare, arbetare, köpmän och studenter, förenen eder!", var en av Suns paroller som gavs bred spridning. Kooperationen skrevs in i regeringsprogrammet i Nanking vid Chiang Kai-sheks makttillträde år 1928. Främst avsågs kooperation komma till användning vid återuppbyggnaden av Kinas landsbygd.

År 1920 led norra Kina av den svåraste hungersnöden på årtionden. Ett flertal hjälporganisationer sattes upp såväl i Kina som utomlands. De olika organisationerna beslöt efter en tid att tillsammans bilda en internationell hjälpkommitté i Peking, The China International Famine Relief Commission (CIFRC), med lokala kommittéer i Kinas provinser. Avsikten var att organisera hjälparbetet och koncentrera det till att förebygga missväxt.

1922 bildades utanför Peking det första kreditkooperativet. Det skulle göra det möjligt för bönderna att få lån mot låg ränta för uppodling av förstörda områden. CIFRCs kooperatörer spred sedan rörelsen så att man 1929 hade 946 kreditkooperativ med nära 26 000 medlemmar i provinsen Hopei.

Yangtseflodens översvämningar under 1931 gav grogrund åt olika slags kooperativ verksamhet i centrala Kina. En utförlig nationell lag rörande Kooperation proklamerades fyra år senare i anslutning till Första nationella kooperativa kongressen i Kina. Då fanns kooperativa organisationer i 16 provinser med omkring 1 miljon medlemmar, d v s cirka 1 % av landsbygdshushållen.

Den japanska ockupationen omfattade 1937 de delar av Kina där kooperationsrörelsen var mest utbredd. Verksamheten dog med ens, utan att ha avsatt några rötter. Det stog klart att någon spontan framväxt av Kooperationen aldrig hade ägt rum. Kooperationsrörelsen var helt frukten av olika regeringsorgans och institutioners ansträngningar och, inte sällan, påtryckningar.

Genom ockupationen av Kinas kustprovinser hade nära nog allt vad som fanns av modern industri fallit i fiendehänder - enbart Shanghai hade svarat för 70 % av den totala industriproduktionen. För att kunna bjuda motstånd och förena inlandet blev det nödvändigt att där ordna produktionen av livsförnödenheter och krigsmateriel. KKP manade till en anti-japansk nationell enhetsfront, och med utnyttjande av kunskaper som främst de miljontals flyktingarna från kustprovinserna besatt byggdes småindustriell produktion upp runt om i de västra provinserna. Inom Shanghai International Settlement uppkom nämligen 1938 idén att organisera och främja små industriella kooperativ i inlandet. Varmaste förspråkaren för projektet var nyazeeländaren Rewi Alley, som därtills varit verksam som fabriksinspektör i Shanghai. Finansiellt stöd söktes från Nationernas Förbund, kinesiska mecenater, hjälporganisationer samt regeringen, men enda bidraget kom till att börja med från fackföreningsrörelsen i Paris. Efter mycken övertalning ställde Chiangs regering en fond till förfogande. I augusti 1938 stiftades så De kinesiska industrikooperativerna (The Chinese Industrial Cooperative Association), förkortat INDUSCO.

INDUSCO-företagen var framgångsrika under några år. Tekniker, organisatörer och bokförare hade anställt och propagandister reste runt och uppmuntrade hantverkare, flyktingar och krigsinvalidier att slå sig ihop i kooperativa småföretag för att producera varor som tidigare främst kunnat köpas från kustprovinserna (textilier, papper, skor, filter, tvål, ljus, ammunition, gevär, riskvarnar, jordbruksredskap, små kraftverk o s v). En allt stridare ström av konsumtionsvaror, krigsmateriel och produktionsmedel lämnade kooperativen. Medlemskap i INDUSCO-kooperativen stod öppet för envar redlig medborgare som fyllt 20 år, som inom ett år efter inträdesansökan tillfullo betalt minst en andel, och som inte redan var medlem i annat kooperativ. En fysisk eller juridisk persons andel av föreningskapitalet fick uppgå till högst 20 %. Demokratin säkrades genom principen om en medlem - en röst.

Rörelsen ingrep på många viktiga områden av det kinesiska folkets liv. Skolor med kurser i läsning, skrivning, räkning och kooperation ordnades för lokalbefolkningen. Sjukhus, barnhem, bibliotek och teaterlokaler byggdes. Sparkassor organiserades och egna tidningar spreds. INDUSCO-rörelsen beskrevs av samtida betraktare som den enda demokratiska, folkliga organisationen inom Kuomintang-regimens områden.

I juni 1941 nådde INDUSCO sin höjdpunkt. Då var rörelsen spridd till 18 provinser, organiserade nära 30 000 medlemmar i drygt 1 800 föreningar, som hade ett par hundra tusen anställda med kapacitet bl a att sörja för minst 13 milj människors behov av livsförnödenheter.

Efter sommaren 1941 stagnerade dock rörelsen. Det saknades kapital och industriproduktionen var mindre lockande i tider av hyperinflation och kraftigt fluktuerande råvarupriser. Ett annat skäl var det hårdnande politiska klimatet. Många lokala INDUSCO-ledare arresterades och flera avrättades. Efter slutet av försvarskriget mot Japan 1945 gick mycket av kraften ur kooperativen, dels genom att många av de initiativtagande flyktingarna återvände österut, dels genom ökad konkurrens från de återställda industrierna i kustprovinserna.

Kooperativa rörelser organiserade av KKP (1927-1949)

KKPs tidiga jordreforms- och kooperationskampanjer genomfördes under mycket svåra betingelser, som kan förstås av följande korta sammanfattning av KKP:s tidiga politiska historia.

Chiang Kai-shek förrådde 1927 den första revolutionära enhetsfronten mellan Kuomintang och KKP. Tiotusentals KKP-medlemmar, revolutionära arbetare, intellektuella och bondeledare dödades.

En grupp inom KKP under ledning av Mao Tsetung drog sig tillbaka från städerna för att upprätta revolutionära basområden på landsbygden. Deras avsikt var att söka inta städerna först sedan parti och armé vunnit folkets stöd. Mao framhöll fattigböndernas avgörande roll för den kinesiska revolutionen i motsats till partiets officiella linje. För den dåvarande politbyrån var nämligen endast arbetarklassen revolutionär medan bönderna betraktades som en reaktionär massa.

Med sin arbetar- och bondearmé begav sig Mao till Chinggang-bergen i sydöstra Kina och upprättade där ett första rött basområde. Ett program för omfördelning av jorden genomfördes och bondeföreningar, s k bondesovjeter, bildades. På två år organiserades 19 revolutionära baser runt om i landet. Mao flyttade sin Röda armé och sitt basområde till Juichin i Kiangsi-provinsen. Där öppnades i november 1931 den första allkinesiska sovjetkongressen, som förklarade den kinesiska sovjetrepubliken grundad. Kiangsi-republikens röda basområden kunde under loppet av några år utveckla en

febril aktivitet och experimentlusta i fråga om radikal jordbrukspolitik och politisk administration genom arbetar-/bonderåd (sovjetter). Men de fick överges efter bara tre år, sedan Chiang Kai-shek, efter upprepade fälttåg i syfte att inringa och undertrycka de röda baserna, i spetsen för en miljon man samt rådgivare och vapen från de stora västmakterna lyckades i det närmaste krossa Röda armén. Spillrorna av denna och av KKP i de sydöstra provinserna anträdde Långa marschen 1934. Efter en marsch om 1 000 mil och med blott tiondelen av de 300 000 man som deltog i dess start anlände Mao till sin nya bas i Yen-an i norra Shensi 1935, sedan man passerat tolv provinser. Yen-an förblev högkvarter för KKP under tio lärorika år, 1937-47, år under vilka man kunde utveckla produktionen framför allt med hjälp av skilda kooperativa organisationer och jordreforms-experiment.

Kooperation inom jordbruket

KKPs jordbrukspolitik omfattade arrendesänkning samt konfiskering och omfördelning av jorden till dem som brukade den. I rådande försörjningsläge var det också viktigt att stimulera till ökad produktion, inte minst genom själva jordomfördelningen. I de röda basområdena kunde Mao Tsetung med anhängare testa teorier och jordbruksprogram i praktiken. De positiva och negativa erfarenheterna från denna lärotid skulle komma att styra utformningen av jordreforms- och kooperationsrörelserna efter 1949.

Mao skrev i sin ryktbara "Rapport om en undersökning av bonderörelsen i Hunan" (mars 1927) om den betydelse som Kooperationen på Kinas landsbygd skulle få för Kinas bönder och revolutionen om rörelsen gavs riktig vägledning och spreds jämsides med bondeföreningarnas tillväxt. Speciellt framhöll han konsument-, avsättnings- och kreditkooperation.

Efter ett dussintal provisoriska resolutioner över hur jordreformen skulle organiseras, stiftades lagar härom 1930 och 1931. Ett begrepp som återkom gång på gång i dokumenten och i propagandan var massmobilisering. Politiken gick ut på att bönderna, framför allt fattigbönderna, för första gången i sitt liv skulle bli delaktiga inte bara i jordkonfiskeringen och jordomfördelningen utan också i de politiska processer som syftade till lokalt självstyre.

Jordreform i begränsad mening hade prövats många gånger under Kinas långa historia. Men med hjälp av sina ekonomiska, politiska och ideologiska maktmedel hade jordägarna och rikebönderna snart nog återtagit den omfördelade jorden. KKP ville därför omedelbart in på jordreformen gå vidare med kooperationsrörelser bland bönderna.

För att ge stadga åt rörelsen utfärdade sovjetregeringen i Kiangsi i början av 1933 "Allmänna principer för organisation av kooperativ för ömsesidig hjälp och utbyte

av arbetskraft". Bl a föreskrevs att kooperativen skulle ha de naturliga byarna som utgångspunkt.*

De kooperativ som startades blev en vidareutveckling av en samverkansform - ömsesidig hjälp - som bönder själva organiserat för att övervinna bristen på arbetskraft och dragdjur.

Det gemensamma arbetet på jorden baserade sig på individuella jordbruk och frivilligt samarbete till ömsesidig fördel.

Principen om ömsesidig hjälp försökte nu KKP få tillämpad inom alla områden av det samhälleliga livet. Industrier, fackföreningar, skolor och de olika enheterna inom Röda armén uppmanades att genom praktik övertyga sig om det kooperativa arbetets förtjänster och därför snarast organisera en s k ömsesidig hjälp-kommitté i spetsen för ett antal lag för ömsesidig hjälp. Lagen skulle sändas till orter och byar dit kampanjen inte nått. Alla lag skulle successivt ta in nya medlemmar och vidga verksamheten för att så småningom övergå i kooperativ.

De primära syftena med kooperationsrörelsen var dels att väcka de arbetande massornas entusiasm så att produktionen höjdes, dels att stärka arbetarklassens ledning av och stöd åt bondemassorna. Alliansen mellan arbetarklass, bönder, kadrer och soldater skulle bereda marken för revolutionen och en omvandling i socialistisk riktning av ett befriat Kina. Lagen för ömsesidig hjälp bildade grunden för senare kooperativ, men det slogs fast att någon kollektivisering och utveckling mot socialistiska ägande- och produktionsformer ännu inte var aktuell.

Den kinesiska sovjetregeringen i Kiangsi avdelade medel och kadrer för kooperationsrörelsen. Allt deltagande måste ske frivilligt, betonades det. Man framhöll också vikten av att samtidigt utveckla handeln med omkringliggande områden och att lösa massornas omedelbara problem: mat, husrum och kläder, bränsle, hygien, sjukdom etc. Steg för steg utvecklades den i dag alltjämt använda metoden för spridning av massrörelser i Kina, nämligen att utnämna mönsterexempel som förebilder.

* Distinktionen mellan "naturlig" och "administrativ" by i Kina är viktig för den fortsatta framställningen. Den naturliga byn är en integrerad ekologisk enhet: integrerad genom den ekonomiska produktionen och de samhälleliga relationerna. Den administrativa byn å andra sidan är först och främst en politisk enhet, som sådan avgränsad genom statligt dekret. Den administrativa byn kan sammanfalla med den naturliga eller der kan innefatta flera naturliga byar.

Efter att ha nått en höjdpunkt sommaren 1934 kom slutet på kooperationsrörelsen inom Kiangsirepubliken när KKP och Röda armén tvingades bryta upp och starta den långa marschen mot Yen-an.

Under den långa marschen 1934-35 och sedan väl den röda basen kring Yen-an konsoliderats, värderade KKP:s medlemmar sina dittillsvarande erfarenheter av jordreform, ömsesidig hjälp och Kooperation. Kooperationsrörelsen i Kiangsi kritiserades för att den i alldeles för hög grad hade varit beroende av initiativ, övertalning, ledning och stimulans ovanifrån. Man önskade en mer självgenererande utveckling, självfallet under partiets politiska och ideologiska överinseende, men organiserad inifrån byarna. Man kritiserade också den vacklande och tidvis alltför oförsonliga hållningen gentemot rikebönderna.

Man hade ingen omedelbar lösning. Däremot var man enig om strategin i fråga om kooperativiseringen, d v s att steg för steg nå fram till kooperativ via arrendesänkning, jordreform och lag för ömsesidig hjälp anpassat i takt med bondemassornas växande politiska och ideologiska insikt. Hittills hade jordomfördelningen inte åtföljts av en ny, effektiv organisation av produktivkrafterna *) och så hade jordreformen urholkats.

När kooperationsrörelsen påbörjades inom Yen-an-basen var den därför bättre förberedd. De största problemen var alltjämt livsmedelsförsörjningen och den låga nivån på massmobiliseringen och organiseringen. KKP startade en bred rörelse för arrendesänkning, jordreform, ömsesidig hjälp och Kooperation - en massrörelse som skulle kulminera i de landsomfattande jordreform- och kooperativiseringskampanjerna i slutet av 40-talet och under 50-talet.

Under åren för partiets återuppbyggnad hade man rekryterat hundratusentals unga bönder som hade sina rötter ute i byarna. KKP hoppades därför denna gång kunna organisera byarna så att kooperativiseringen leddes inifrån de naturliga byarna. Endast om de unga partimedlemmarna förmådde tränga igenom det komplicerade klass- och släktbandsmönstret och vinna bondemassornas förtroende som presumtiva ledare inom byn kunde man lyckas.

KKP:s taktik gick som sagt ut på att anknyta byorganiseringen och kooperationsrörelsen till det som framförallt upptog bondens kraft och tankar: den dagliga försörjningen. Eftersom det arbetet traditionellt gett upphov till olika former av samverkan och ömsesidig hjälp inom byarna beslöt KKP att Kooperationen skulle bygga på denna redan existerande grund trots dess svagheter. Det var en mycket svår uppgift. De traditionella samverkansgrupperna var genomsyrade av invecklade klan-, ätt- och grannförbindelser och leddes av rikebönder, d v s ledare som KKP varken kunde eller ville rekrytera till partiet.

* Produktivkrafter = mänsklig arbetskraft och dess erfarenhet samt produktionsmedel (inkl. jord, andra naturresurser, redskap, maskiner osv).

Med hjälp av militarisering av byarna skulle man dock omvandla den gamla byorganisationen och bysamverkan i kooperativ riktning. Härvid knöt man an till de traditionella självförsvarsstyrkor som redan fanns som skydd mot rivaliserande krigsherrars trupper och fogdar, kringstrykande rövarband och fientliga grannbyar. En milis byggdes upp i form av arbets- och stridslag med unga partimedlemmar som ledare. Hela befolkningen inom basområdet mobiliserades för att frigöra männen för de militära uppgifterna.

Att organisera en bymilis, att få de lokala kadrerna valda som självklara ledare av milisen, och att genomdriva principen att milisen inte enbart skulle ägna sig åt försvar och krigsföring utan också åt organiserat produktivt arbete så fort tillfälle erbjöds, dessa var huvuduppgifterna för KKP:s organisationsarbete fr o m 1943. Resultatet - en länk mellan militärtjänst och jordbruksproduktion inom varje naturlig by - var en av partiets allra största bragder dithills.

Snart inlemmades de befintliga grupperna för uthyrning av kollektiv arbetskraft och för byte av arbetskraft i partiets arbets- och stridslag. Lag för ömsesidig hjälp kunde konstitueras så snart tillräckligt många kvinnor, ungdomar och gamla bönder också deltog och kunde garantera kontinuiteten i jordbruksarbetet.

Eftersom familjejordbruket inte avskaffats måste lagen och kooperativen vara ekonomiskt konkurrenskraftiga om inte många utträden skulle ske. Ett avgörande problem för den tidiga kooperationsrörelsen låg därför i att fastställa normer för inkomstfördelningen, så att medlemmarna tillgodogjorde sig de kooperativa produktionsformernas produktivitetsvinster i förhållande till familjejordbruket, samtidigt som normerna sporrade eller i varje fall inte hämmade arbetsentusiasmen. Viktigt var förstas också att lagen och kooperativen ganska snart kunde visa sina medlemmar att samverkan och gemensamt arbete (och ägande) gav resultat i höjd produktivitet.

De unga partikadrerna framstod som alltmer självskrivna ledare. Eftersom det militära systemet och det kollektiva jordbruksarbetet snart dominerade byns liv blev det möjligt för partikadrerna att ta steget till partiledarskap i dess helhet. Med fattigböndernas stöd kunde partikadrerna försvaga och småningom friställa rikebönderna från byledarskapet.

KKP lyckades under Yen-an-tiden genomföra vad alla tidigare gått bet på, nämligen att varsamt tränga in i och igenom den naturliga byn och vinna majoriteten av invånarna för sina kampanjer.

Kooperativen var oupplösligt förbundna med byn, samtidigt som de överskred byns gränser. De traditionella kinesiska byarna rycktes ur sin sekellånga isolering. Partiet blev förmedlande länk mellan massorna och landsbygdsrevolutionens ledning. I Yen-an-basen upprättades för första

gången partiledde kooperativ inom de naturliga byarna. I dessa landvinningar står mycket av Yenans-periodens historiska betydelse att finna.

Annan Kooperation

Vad gäller annan Kooperation än jordbrukskooperation kom den snabbare igång. Efter ankomsten till Yenan började KKPs kadrer organisera konsument- och transportkooperativ. Snart fanns också kreditkooperativ, hantverkskooperativ och industrikooperativ, de senare huvudsakligen sysselsatta med bomullsspinneri och oljepressning och till en början knutna till INDUSCO-rörelsen.

De s k landsbygdskooperativen inom Yenan-basen gav värdefulla erfarenheter för framtiden (jfr folkkommunerna). Dessa kunde på en och samma gång utgöra produktionskooperativ inom jordbruk, hantverk och industri, vidare avsättningskooperativ, konsumentkooperativ och kreditkooperativ. Inte sällan ingick också hälsovård, barnpassning, utbildning, skatteuppbörd och sparkasseverksamhet i kooperativens aktiviteter. Självfallet bildade varje kooperativ en enhet inom folkmilisen.

Yenan-regeringen bidrog ofta till kooperativens startkapital. Bönderna köpte sina andelar genom att tillskjuta kontanter, sparobligationer, spannmål, andra jordbruksvaror eller boskap. Enligt stadgarna måste minst hälften av kooperativens kapital investeras i produktiva företag av olika slag.

II

FOLKREPUBLIKEN KINAS ERFARENHETER AV KOOPERATION

Nya politiska förutsättningar för Kooperation

Utvecklingen av olika former av Kooperation och kooperativisering efter Folkrepubliken Kinas tillkomst den 1 oktober 1949 har främst varit en fråga om produktionskooperation.

Erfarenheter i andra u-länder har visat att kooperativisering inte så lätt kan genomföras i ett samhälle så präglad av underutveckling som Kina var vid befrielsen. Vissa faktorer och villkor bidrog till att göra de kinesiska erfarenheterna av kooperativisering så förhållandevis framgångsrika.

Kinas tidiga historiska försök till samverkan och Kooperation mellan bönder är en viktig utgångspunkt, men mer väsentlig för framtiden var de erfarenheter av skilda slags kooperativisering som KKP vann under befrielsekampen. Dessa erfarenheter kom till stor nytta vid utformningen av en återuppbyggnadspolitik och därefter socialistisk omvandling av det under ett kvartssekel krigshärjade och splittrade Kina.

En annan viktig faktor var tillämpningen av den s k masslinjen, d v s den förtroendefulla kontakten mellan KKPs kadrer, Röda arméns soldater och bönderna. Den gjorde det

möjligt att ta massornas egna behov och problem som utgångspunkt för partiets politiska och praktiskt ekonomiska linje. Böndernas egna samsamarbetsinitiativ understöddes. Viktigt är också att massornas politiska medvetenhet successivt kunde höjas genom deras deltagande i kampen för jordreform och kooperativisering och genom systematisk politisk skolning ledd av partiets kadrer. Parollen "från massorna till massorna" är Maos sammanfattning av masslinjen. Grundläggande var alltså partiets insikt att varken befrielse eller jordreform, varken kooperativisering eller socialisering av produktionsförhållandena är möjlig utan att massorna själva mobiliseras till beslut och gemensam handling. Det var en förutsättning för att Kina överhuvudtaget skulle nå befrielse från feodalt och imperialistiskt förtryck.

Läget för det kinesiska folket och KKP var naturligtvis mycket annorlunda efter Folkrepubliken tillkomst. Partiet och dess stöd, arbetarklassen, fattigbönderna och de lägre mellanbönderna, hade nu statsmakten. Folkets demokratiska enhetsfront inkluderade också småborgerliga grupper av skilda slag som samarbetat med KKP under befrielsekriget. En stor majoritet av det kinesiska folket stod bakom folkregeringen. Partiet kunde nu sätta sin prägel på hela landets utvecklingspolitik. De politiska handlingslinjerna formulerades i det Allmänna programmet, som antogs i september 1949.

Målet var dels att på kort sikt under statens ledning återuppbygga den kinesiska ekonomins alla områden och att skapa en sammanhållen ekonomi som fungerade som en enhet trots stora geografiska avstånd och skillnader, dels att utveckla produktionen genom statlig samordning av ekonomins fem sektorer, nämligen den statliga ("socialistiska"), den kooperativa, den individuella (bonde- och hantverkarekonomin), den privatkapitalistiska och den statskapitalistiska sektorn.

I det Allmänna programmet betonas starkt att staten måste leda, samordna och reglera varje sektor inom ekonomin - oberoende av rådande tillfälliga besittningsförhållanden. På längre sikt var målet att en allt större del av ekonomin skulle komma att inneslutas i den statliga "socialistiska" eller kooperativa "kollektiva" sektorn.

Kommunikationer och penning- och bankväsende kom snart under statlig kontroll, liksom utrikeshandeln och den förutvarande byråkratkapitalistiska * storindustrin. Den senare konfiskerades till större delen redan 1949 och blev som hela folkets egendom stommen i den statliga sektorn av ekonomin. Statliga handelsorgan samordnade och

* Byråkratkapitalister kallades de, oftast större, kapitalister som var lierade antingen med Kuomintang eller med utländskt kapital, eller båda, och därigenom hade kämpat mot Kinas befrielse och ekonomiska oberoende.

reglerade utvecklingen inom övriga sektorer. De ansvarade för "en anpassning av utbud och efterfrågan, för stabilisering av varupriserna och för att bistå kooperativen".

De statliga handelsföretagen och partihandelsbyråerna reglerade de nationella kapitalisternas tillgång på råvaror och avsättning av färdigprodukter. Dessa, till största delen småkapitalister, var verksamma främst inom den lätta industrin och inom handeln.

Den nationella bourgeosien tilläts alltså fortsätta men gradvis i samordning med den statliga sektorn. För att klara den svåra försörjningssituationen efter befrielsen var det nödvändigt att utnyttja alla tillgängliga resurser. De nationella kapitalisterna hade erfarenhet och kunskap att driva sina gamla företag.

Det Allmänna programmet föreskrev att folkregeringen skulle stödja den kooperativa sektorns utveckling och bistå folkets breda massor att utveckla kooperativa företag. Utvecklingen av kooperativ inom handel och hantverk skedde också mycket snabbt under de första åren.

Den sk individuella sektorn i det ny-demokratiska Kina inbegrep framför allt den på privategendom grundade, individuella bondehushållningen. I folkmängd räknat var detta givetvis den helt dominerande sektorn i den kinesiska ekonomin i och med att den omfattade ca nio tiondelar av de 85 % av befolkningen som var bosatt på landsbygden. Med hänsyn till detta hade åtgärder i fråga om den individuella sektorn hög prioritet. I det Allmänna programmets artikel 27 slås fast:

"Jordreform är det oundgängliga villkoret för utvecklingen av landets produktivkrafter och för dess industrialisering. I alla områden där jordreformen genomförts skall ägandet av den jord som bönderna tilldelats skyddas. Där jordreformen inte genomförts skall massorna sättas i rörelse för att etablera bondeföreningar och för att genomföra politiken 'jorden åt dem som brukar den'."

Kooperativiseringsrörelsen inom jordbruket, 1949-1957

Kooperativiseringsrörelsen på den kinesiska landsbygden brukar vanligen beskrivas som en trestegsprocess, vars startpunkt är en genomförd jordreform 1952 och temporära slutpunkt är skapandet av folkkommunerna i samband med Stora språnget framåt 1958. De tre stegen däremellan består av kampanjen för bildande av lag för ömsesidig hjälp (LÖH) 1951-53, rörelsen för skapande av lägre jordbruksproduktionskooperativ (LJK) 1953-55 samt rörelsen för övergång till högre jordbruksproduktionskooperativ (HJK) 1955-57. Faserna överlappade varandra och utvecklingen var förhållandevis ojämn både geografiskt och tidsmässigt med vissa tydliga uppsvingsperioder.

Den kinesiska revolutionen omfattade två väsentligt skilda stadier. Vid befrielsen genomfördes först den

ny-demokratiska revolutionen. Den leddes av proletariatet och inte av den kinesiska bourgeoisien. Det var en nödvändig förberedelse för det andra steget, den socialistiska revolutionen.

Revolutionens två stadier har sin direkta motsvarighet i KKP:s politik för omvandling av landsbygdens produktionsförhållanden. Under den ny-demokratiska perioden genomfördes en jordreform så att jordägarnas och rikeböndernas jord konfiskerades och fördelades bland brukande bönder att äga privat, d v s ännu var det inte fråga om någon kollektiv eller socialistisk jordbrukshushållning.

Därpå genomfördes en socialistisk omvandling av landsbygdens produktionsförhållanden genom den stegvisa kooperativiseringen av jordbruket under revolutionens andra stadium.

Övergången till den socialistiska revolutionen var nödvändig för att kunna försvara och vidareutveckla vunna politiska och ekonomiska landvinningar. Genom jordreformen hade varje bonde fått en egen jordlott, vilket stimulerat honom till en produktionsökning. Att öka jordbruksproduktionen ytterligare och samtidigt undvika att stärka de nya kapitalistiska tendenser som kunde skönjas i jordreformens spår, det krävde kooperativisering grundad på kollektiv egendom, d v s samverkan inom större, ekonomiskt bättre fungerande enheter - kollektivt ägda jordbrukskooperativ.

Jordreformen 1947-1952

Jordreformen hade avgörande betydelse för den fortsatta kooperativiseringen. Den har kallats "en av de största sociala revolutionerna i modern tid". Det krävdes både klasskamp och en omfattande uppfostringsprocess för att avskaffa det feodala jordägarherraväldet.

Jordreformrörelsen följde befrielsen av Kina tätt i hämlarna och var liksom denna en successiv och stegvis process som intensifierades särskilt fr o m slutet av 1947. I takt med befrielsen norrifrån kämpade bönderna spontant och inspirerade därtill av KKP för en jordreform som definitivt skulle sätta punkt för det gamla jordägarväldet och dess feodala produktionsförhållanden.

Vid Folkrepubliken grundande var jordreformen redan genomförd i befriade områden i de norra och nordöstra provinserna. Där levde en femtedel av Kinas landsbygdsbefolkning. Övriga levde under ett jordägarvälde som innebar en obeskrivlig exploatering av lantarbetare, fattigbönder och lägre mellanbönder.

70 % av jorden ägdes före befrielsen och jordreformen av bara 8 % av befolkningen på landsbygden (jordägar-klassen och rikebönderna). Det liv i svält som åtskilliga av resterande dryga 90 % av landsbygdsbefolkningen framlevde hade skapat en hunger efter jord, understödd av de löften om jordreform som getts ända sedan Sun Yetsens tid.

Fattigbönderna hade mycket primitiva redskap, oftast bara av trä. Bevattningsanordningar var sällsynta och bristfälliga. Avkastningen räckte inte till inköp av redskap, dragdjur eller konstgödsel.

Allt fler självägande bönder tvingades bli lantarbetare. När de inte kunde betala arrenden och upp till 100 %-iga låneräntor förlorade de sin sista lilla lott till en jordägare eller rikebonde, och fick sedan helt övergå till att sälja sin arbetskraft eller tigga sig fram.

Krig, härjningar, naturkatastrofer och vanstyre hade vid tiden för befrielsen reducerat spannmålsskörden till 75 % av förkrignivån och antalet husdjur till 60 %. Sådana var i korta drag förutsättningarna i det Kina där jordreformen skulle genomföras.

Jordreformlagen antogs den 28 juni 1950 av Kinesiska folkets politiska rådskonferens (KFPR). Lagen var inte det viktigaste medlet för att förverkliga omfördelningen av jorden. Jordreformen genomfördes snarare som en massrörelse genom klasskamp ledd av kadrer, men framför allt driven av hundratals miljoner bönder. Lagen om jordreform var dock en viktig sammanfattning av dittills vunna erfarenheter och utgjorde samtidigt direktiv för den fortsatta kampen.

Huvudinnehållet i lagen var följande:

- jordägarklassens jord, dragdjur, jordbruksredskap, överskottslager av spannmål och överflödiga bostadshus konfiskeras (övertas utan betalning);
- rikeböndernas jord skyddas från konfiskering i den mån de brukar den själva; utarrenderad jord konfiskeras i den mån den i areal överstiger den jord som brukas av rikebönderna själva eller av hos dem anställd arbetskraft;
- mellanböndernas jord skyddas från konfiskering;
- fattigbönder och lantarbetare får vid jordfördelningen en rättvis andel av den konfiskerade jorden och av andra konfiskerade produktionsmedel; en motsvarande andel tilldelas f d jordägare så att "de kan tjäna sitt uppehälle genom eget arbete och sålunda omvandla sig genom arbete".

Den mot rikebondehushållen förhållandevis moderata politiken skärptes mot ett slutgiltigt avskaffande av rikeböndernas exploaterande verksamhet i mitten av 1950-talet.

Klasstillhörigheten var som synes ytterst central för jordreformen. Den avgjordes i huvudsak enligt följande mall:

Jordägare: äger jord; arbetar inte själv; lever på ut-sugning i form av arrende, samt på penningutlåning, och köp av arbetskraft;

Rikebönder: äger jord; deltar i arbetet men är för sitt uppehälle beroende av utsugning - genom exploatering av arbetskraft och genom penningutlåning;

Mellanbönder: äger vanligen lite jord och redskap men måste ibland även arrendera jord; lever helt eller delvis på sitt eget arbete; om han i någon utsträckning lever på utsugning av andra är han s k högre mellanbonde, annars är han lägre mellanbonde;

Fattigbönder: äger oftast mycket lite eller ingen jord och få redskap och måste vanligen arrendera jord eller sälja sin arbetskraft; utsugs genom arrende, låneränta och i begränsad utsträckning genom att sälja sin arbetskraft (lönearbete);

Lantarbetare: äger varken jord eller redskap; utsugs helt eller delvis genom lönearbete.

Före jordreformen uppges klasstrukturen på den kinesiska landsbygden enligt dessa definitioner ungefär ha varit följande: 70 % av landsbygdsbefolkningen var fattigbönder (inkl en mindre andel lantarbetare), 20 % var mellanbönder, 5-6 % rikebönder och 4-5 % var jordägare.

En masskampanj av den kinesiska jordreformens omfattning hade inte kunnat ske som en "fredlig jordreform" genomförd bara "med hjälp av lagstiftning och utfärdande av regeringsdekret utan mobilisering av folkets breda massor till kamp", betonade Chou En-lai i en politisk rapport till KFPR i oktober 1951, uppenbarligen i polemik mot idéer inom vissa politiska kretsar - även inom KKP - som motsatte sig jordreformens häftiga och snabba genomförande.

Politiken att förlita sig på fattigbönderna, ena sig med mellanbönderna och neutralisera rikebönderna var grundläggande enligt Chou En-lai. Vidare var den intensiva publiciteten och den obegränsade mobiliseringen av massorna avgörande. Slutligen var mobiliseringen och utskickningen av stora grupper av kadrer* nödvändig för att förstärka ledarskapet och hjälpa bönderna men också för att ge dem själva, ofta av borgerligt ursprung, politisk skolning.

Tre förberedande stadier i organiseringen av jordreformen i varje by kan urskiljas, om man något förenklar förloppet. I praktiken var naturligtvis problemen och genomförandet mycket varierande till sin karaktär. Under förberedelserna var det framförallt viktigt att höja böndernas politiska medvetande och mobilisera deras misär och missnöje till politisk kamp.

1. Bönderna organiseras och beväpnas och fredliga förhållanden skapas med hjälp av kadrer*, befrielsearmé och folkmilis - så man får kontroll över eventuella motståndare till befrielsen och jordreformen.

* Kadrer - ledande medarbetare och funktionärer på alla nivåer i parti och statsapparat.

2. Bönderna organiseras för att kräva sänkta arrenden. Bondeföreningar värvar medlemmar och bildar grund för en ny byadministration, ledd av bönderna själva.

3. Tusentals kadrer mobiliseras från stad och landsbygd, utbildas till jordreformarbetare och sänds till vissa basorter för att få praktiska erfarenheter och kontakt med bondeföreningarna och de lokala förhållandena.

Själva jordreformen och jordfördelningen på lokal nivå kan sägas ha genomförts i fyra faser:

1. De politiska, ekonomiska och sociala förhållandena kartläggs i en utvald "hsiang" och i en typisk by inom denna som får fungera som modell och basort för den fortsatta spridningen av reformen. Information ges om jordreformpolitiken; fattigbönder och lägre mellanbönder uppmanas kräva sina rättigheter. Folkdomstolar sätts upp för att behandla despotiska jordägares brott.

2. Klasstillhörigheten hos alla hushåll i byn bestäms genom ingående diskussioner bland bönderna.

3. Nästa steg är själva konfiskationen (övertagandet) och omfördelningen av jorden. På allmänna möten försöker man under fattigböndernas ledning fastställa varje hushålls ägor. Beslut om omfördelning kungörs. Besluten kan överklagas. Även rikebönder tilldelas jord för de egna hushållen. Vid jordfördelningen måste en rad faktorer samtidigt beaktas: hushållens storlek, jordens kvalitet, läge, vattentillgång etc.

4. Bekräftelsen på jordreformens framgångsrika genomförande kommer slutligen då man i byn offentligt bränner upp gamla skuldförbindelser liksom de dokument som "bevisade" de gamla jordägarnas rätt till jorden. I stället utfärdas nya äganderättsbevis till de nya ägarna, bönderna själva.

Jordreformen svepte fram över den kinesiska landsbygden betydligt snabbare än man inom KKPs ledning planerat. Enligt Mao Tsetung skulle reformen ta "tre år eller mer" att genomföra. I början av 1953 var jordreformen i stort sett avslutad.

Systemet med samtidig spridning av jordreformen först till många väl spridda basorter och sedan vidare till omgivande byar visade sig vara en effektiv metod. En del av de kadrer som lett arbetet i basorten stannade kvar för att bistå vid konsolideringen av jordreformens resultat; övriga kadrer och åtskilliga bönder sändes ut till omgivande byar för att sprida jordreformen vidare, som cirklar på vatten. Genom det sätt på vilket den spreds, utgjorde jordreformen också en massiv skolning av nya bondekadrer.

Resultaten av det framgångsrika genomförandet av den kinesiska jordreformen kan beskrivas på flera sätt.

Vad gäller klasskampen medförde jordreformen att jordägarklassens herravälde över jorden och bönderna eliminerades. Klasstrukturen hade radikalt förändrats om man ser till det nya mönstret av jordägarande. De feodala förhållandena med storgodsägare hade med ens avskaffats.

Beträffande omfördelning av jord innebar jordreformen att 40 - 50% av den direkt odlingsbara jorden - d v s mellan 40 och 50 miljoner hektar - omfördelades till nya ägare, vilket kom 60 - 70% av landsbygdsbefolkningen till godo, naturligtvis främst fattigbönder och lägre mellanbönder.

I fråga om kampen för ökad produktion, det andra nyckelordet för jordreformen, gjordes också påtagliga framsteg. Spannmålsproduktionen steg med 43% mellan 1949 och 1952. Produktionen av sojabönor i det närmaste fördubblades mellan 1950 och 1952. Bomullsskörden nästan tredubblades mellan 1949 och 1952 liksom sockerskörden. Detta är några uttryck för det faktum att jordreformen i hög grad kom att frigöra bondemassornas produktivkrafter.

Till framstegen inom produktionen måste också räknas jordbrukstekniska förbättringar. Ny jord odlades också upp, skog planterades och bevattningen ökade, liksom användningen av konstgödsel.

Fattig- och mellanböndernas ekonomiska situation förbättrades starkt under återuppbyggnadsperioden. Visserligen inte så att deras inkomster kom upp i nivå med rikeböndernas.

Köpkraften på landsbygden ökade med 25% både 1951 och 1952. Detta ledde i sin tur till en stor expansion för de nyinrättade handelskooperativen och i handelsutbytet mellan land och stad. Konsumtionen steg med 20% per år mellan 1950 och 1952.

Kampanjen för ömsesidig hjälp, 1951 - 1953

Främst bland fattigbönder och lägre mellanbönder inleddes redan 1951 en kampanj för aktivt samarbete och organiserandet av "arbetslag för ömsesidig hjälp". Det var det första steget i den omfattande kooperativiseringsrörelse som på mindre än tio år skulle leda fram till ett jordbruk, så gott som helt baserat på kollektivt bruk och ägande.

Trots de omedelbara framgångarna med jordreformen fanns vissa speciella skäl för att den verkliga kooperativiseringsprocessen inleddes så snabbt.

Man hade ju främst av ekonomiska skäl strävat efter att bevara "rikebondehushållningen", d v s låtit rikebönderna bestå som klass då man sökt avskaffa deras feodala eller halvfeodala drag men accepterat deras kapitalistiska karaktär. Reformen hade alltså inte

syftat till en fullständig likställighet mellan olika bondeskikt. Rikebonden fick i praktiken behålla en dubbelt så stor jordlott som tilldelades fattigbonden.

Detta var uppenbarligen en medelvägspolitik som rymde både positiva sidor (t ex i fråga om produktionsstegringar) och negativa (t ex i fråga om bevarandet av rikebönderna som en stark och riskabel politisk kraft), en politik som således inrymde motsättningar vilka man rätt snart blev tvungen att ta itu med inom KKP och inom folkregeringen.

Framväxande kapitalistiska tendenser märktes också i riktning mot en förnyad koncentration av jordägandet på den kinesiska landsbygden sedan jordreformen successivt genomförts. En förklaring var själva den ägostruktur som jordreformen resulterat i, d v s en stark uppsplittring i små jordlotter som ägdes av självägande bönder. En annan förklaring var den bevarade rikebondehushållningen.

Rikebonden hade efter jordreformen, förutom en större jordlott än fattigbonden, vanligen bättre tillgång till dragdjur, plog och andra effektiviserande produktionsmedel. Rikebönderna fick därigenom högre avkastning på sina större arealer och därmed större överskott att investera i fler redskap, mer dragdjur o s v, för att året därpå ytterligare öka sin avkastning och klyftan i relation till fattigbönderna. Dessa hade det ofta svårt att klara familjens försörjning på den lilla jordlott de tilldelats. Fattigbönderna började åter sälja sin arbetskraft, ja, ibland även sin jordlott, till rikebonden.

Inom KKP fanns det ingen enighet om hur man skulle bemästra denna delvis förnyade utveckling mot ett kapitalistiskt jordbruk. Vissa hävdade - bland dem Liu Shao-chi, Kinas dåvarande ställföreträdare för Mao Tsetung - att en allt starkare utveckling av rikebondeekonomin var bra och nödvändig för att öka produktionen inom jordbruket. Nästa steg borde vara en satsning på mekanisering av jordbruket; det skulle också komma fattigbönderna till del genom en successivt höjd levnadsnivå, menade man. Andra - däribland Mao Tsetung - förordade en successiv socialistisk omvandling av jordbruket genom kooperativisering. Därigenom skulle man bryta de kapitalistiska tendenserna samtidigt som man kunde höja avkastningen genom att skapa större produktionsenheter. Mekanisering skulle sedan ske på grundval av ett kooperativt bruk av jorden.

Maos linje segrade och det var då man mycket aktivt började propagera för att fattigbönder och lägre mellanbönder skulle bilda "lag för ömsesidig hjälp" som ett första steg mot kooperativisering.

Det allra viktigaste elementet i den kinesiska jordreformen - och skälet till att den kommit att betraktas som en mycket framgångsrik sådan - är kanske just att

den så snart "övergavs" och övergick i en kampanj för ömsesidig hjälp. Nya steg togs alltså mycket raskt, vilkas egentliga innebörd var att jordreformens resultat vad gäller jordfördelning upphävdes, för att ersättas av kollektivt bruk och småningom ägande av jorden. Dock hade jordreformen varit ett nödvändigt steg för att övertyga bönderna om betydelsen av samarbete och enad kamp - för kooperativisering.

KKPs centralkommitté utarbetade redan i december 1951 preliminära riktlinjer "angående ömsesidig hjälp och Kooperation inom jordbruksproduktionen".

Bönderna skulle börja med att bilda tillfälliga lag under skördesäsongen, därefter permanenta lag under hela året. Metoden att bistå varandra i skörden hade djupa historiska rötter och kampanjen för ömsesidig hjälp betydde en anknytning till traditionen och ett återupptagande av befrielsekampens jordpolitik. Jordreformens uppsplittring i små enskilda jordlotter hade visserligen varit nödvändig för att skapa en helt förändrad ekonomisk, politisk och social struktur på landsbygden, men skulle om den bestått endast förmått ge begränsade produktionsstegringar.

Ett lag för ömsesidig hjälp omfattade mellan 5 och 10 hushåll. Varje hushåll behöll äganderätten till jord, redskap och ev dragdjur, men satsade sina produktionsmedel och framför allt sin arbetskraft på att inom laget bidra till att lösa även de övriga hushållens arbetsuppgifter. Hjälp lagen bildades enligt principen om "frivilligt deltagande och ömsesidig fördel". Man använde åter metoden med modeller, d v s mönsterlag, som kunde visa fördelarna för andra bönder i byn. Lagen drog fördel av centralregeringens subventioner till kredit- och handelskooperativ. Handelskooperativen bidrog inte bara till att öka samarbetet mellan små lokala handelsmän utan gav också bönderna kontroll över inköpen av förnödenheter och försäljningen av jordbruksprodukter. Kreditkooperativen syftade till att lösgöra fattigbönderna ur rikeböndernas grepp.

Spridningen av "lag för ömsesidig hjälp" skedde stegvis på samma sätt som jordreformen och följde egentligen utbredningen av denna från provins till provins. I slutet av 1952 hade 40% av hela landets bondehushåll gått in i sådana lag. I februari 1953 antog KKPs centralkommitté slutgiltigt direktivet om "ömsesidig hjälp och kooperativisering inom jordbruksproduktionen".

Kampanjen för ömsesidig hjälp var givetvis inte problemfri. Det gnisslade ibland i samarbetet, de ekonomiska fördelarna visade sig inte alltid omedelbart. Det ledde ibland till att några bönder hoppade av lagen, vilket var tillåtet i enlighet med frivillighetsprincipen. Sådana tendenser blev dock bara perioder av tillfällig stagnation i ökningen av hjälplagen.

Vidare hände inte sällan att det var rikebonden i byn som först insåg hur gynnsamma lagen kunde bli - inte för ömsesidig, men för ensidig hjälp från fattigböndernas sida för att bidra till utvecklingen av hans eget alltmer kapitalistiska jordbruk. Lagen kom då att fungera som en förtäckt form av "storjordbruk", där fattigbönder i praktiken sålde sin arbetskraft billigt åt rikebönder.

Med klasskampens fredliga medel - diskussion och övertalning - försökte man inom KKP så långt det gick att ta kontroll över sådana situationer och successivt omvandla sådana rikebönder. Tiden för rikebondehushållningen började lida mot sitt slut.

I stället började en utveckling i riktning mot större lag. Hjälp lagen började att slås samman till s k lägre jordbrukskooperativ.

Rörelsen för lägre produktionskooperativ inom jordbruket, 1953-55

Några skarpa gränser mellan de skilda faserna av kooperativiseringsrörelsen fanns inte, varken i form eller tid.

Det fanns åtskilliga ekonomiska, politiska och sociala, klassmässiga argument för att snabbt ta steget från hjälplag till lägre kooperativ, vilket innebar att 4 - 6 sådana lag förenades.

1953, d v s året när kooperativiseringen började på allvar, började den första femårsplanen löpa. Planen innehöll produktionsmål, men även mål vad gällde den socialistiska omvandlingen av industri, handel, hantverk och övergången till halvsocialistiska jordbrukskooperativ.

Tillkomsten av lägre produktionskooperativ inom jordbruket skulle medge en bättre planering av produktionen genom ett minskat antal produktionsenheter att samordna.

Produktionskostnaderna för dessa större brukningsenheter skulle genom samordning och stordrift bli lägre.

Den centrala planeringen av kooperativets sammanlagda jordinnehav av olika kvalitet skulle också förhindra det oekonomiska utnyttjande av jorden som den tidigare geografiska splittringen av varje bondehushålls jordägor hade inneburit.

Ett mer övergripande skäl var Maos tanke att den stegvisa kooperativiseringen av jordbruket och den successiva socialiseringen av industrin måste ske parallellt och ses i ett sammanhang.

Den tunga industrin måste stödja utvecklingen av jordbruket genom att producera traktorer och andra produktionsmedel, d v s produktionsmedel som kan användas

endast på basis av ett kooperativt jordbruk. Samtidigt var den tunga industrins arbetare och andra stadsinvånare i behov av jordbruksprodukter från landsbygden. Medel för att genomföra industrialiseringen av jordbruket måste ackumuleras genom jordbruket. Detta sker, menar Mao, framför allt genom att den lätta industrin utvecklas och framställer allt mer av de konsumtionsvaror som bönderna behöver - i utbyte mot spannmål och råvaror från jordbruket. En sådan omfattande expansion av lätt industri kräver produktionsmedel från den tunga industrin och alltså att denna utvecklas parallellt. Men dessutom krävs, om böndernas köpkraft (och därmed lättindustrins marknad) skall kunna öka, att också jordbruket utvecklas i stor skala. Det kan inte åstadkommas på grundval av böndernas småproduktion utan kräver större jordbruksenheter: "i vårt land betyder det socialistiskt kooperativt jordbruk".

Målsättningen att steg för steg omvandla jordbruket genom kooperativisering innebar även att de kapitalistiska dragen i jordbruket och på landsbygden, framförallt förekomsten av rikebönder, efter hand helt skulle avskaffas. Varken jordreformen eller övergången till lag för ömsesidig hjälp hade varit tillräcklig för att nå detta mål.

Även vad det gällde kooperativen hade man historiska erfarenheter att gripa tillbaka på, dels den samverkan till jordägarens bästa som kännetecknat fattigbönders och lantarbetares villkor i det feodala Kina, dels och framförallt kooperationsexperiment under befrielsekampen.

Jordbrukskooperativ skulle enligt KKPs direktiv i december 1951 bildas på samma sätt som de ömsesidiga hjälplagen: gradvis och på basis av principerna om frivillighet och ömsesidig fördel. Men skillnaden var att nu satsade varje deltagande bonde, som sin andel i kooperativet, dispositions- och bruksrätten till den jord han ägde.

KKPs centralkommitté tog i december 1953 ett nytt "beslut om utvecklingen av jordbrukskooperativ". Därmed läggs tonvikten i kooperativiseringsrörelsen för första gången uttryckligen på utvecklingen av lägre jordbrukskooperativ. Samtidigt föreskrevs klart att rikebondeekonomin skulle begränsas för att gradvis helt elimineras.

Det privata ägandet av jorden bestod ännu i den lägre formen av produktionskooperativ, men all mark och jord som de samarbetande hushållen ägde och hade tillskjutit vid kooperativets tillkomst lades samman, brukades och disponerades gemensamt. Produktionsresultatet fördelades dels med hänsyn till hur mycket jord varje hushåll satsat, dels med utgångspunkt från hur mycket arbetskraft hushållet satt in i kooperativets gemensamma arbete under året, räknat i arbetsdagar.

Det lägre jordbruksproduktionskooperativet har i Kina gått under benämningen halvsocialistiskt, därför att det å ena sidan hade vissa socialistiska drag - jorden brukades enhetligt och kollektivt, arbete utfördes kollektivt, produktionsresultatet distribuerades delvis efter arbetsinsats och man hade efter hand anskaffat en rätt stor mängd gemensam egendom. Å andra sidan behöll medlemmarna fortfarande jorden och vissa andra produktionsmedel i privat ägo och fick utdelning (del av produktionsresultatet) på sina tillskjutna jordandelar och vederlag för de redskap och dragdjur de satsat till kooperativets gemensamma egendom. Det halvsocialistiska kooperativet sågs som en övergångsform till det helt socialistiska (högre) jordbrukskooperativet med kollektivt ägande av alla väsentliga produktionsmedel och fördelning av produktionsresultatet enbart efter arbetsinsats.

I likhet med varje fas av kooperativiseringsrörelsen gick spridningen av lägre jordbrukskooperativ i etapper av närmast språngmässig utveckling, avlösta av lugnare konsolideringsperioder och även enstaka perioder av stagnation och steg tillbaka genom upplösning av förut bildade kooperativ.

Efter stora framgångar i början kunde en påtaglig stagnation skönjas under våren 1955. Skälen var antagligen att den snabba expansionen hade skärpt motsättningarna inom partiet vad gällde kooperativiseringen i sig och dess tillväxttakt. Jordbruksproduktionen behövde nödvändigtvis ökas. Frågan var hur: genom ett nytt uppsving i massrörelsen för kooperativisering av landsbygden eller genom att gå försiktigt fram i omvandlingen?

Mao Tsetungs berömda tal "Till frågan om jordbrukskooperationen" den 31 juli 1955 kan bl a ses som ett starkt inlägg i den interna partidiskussionen emot de krafter som ville stävja takten i kooperativiseringen.

Maos kritik riktar sig väsentligen emot sådana kadrer som under kooperativiseringen inte i tillräcklig grad följt masslinjen. Mao Tsetung liknar de tvehågsna vid en kvinna med snörda fötter som stapplar omkring och ständigt klagar: "Ni går för fort!" Han varnar för att "Ledningen får aldrig släpa efter massrörelsen". Till företrädarna för en långsammare kooperativisering och en påskyndad mekanisering framhöll Mao att "både under den första och andra femårsplanen kommer den samhälleliga omvandlingen, d v s kooperativiseringsrörelsen, fortfarande att vara huvuddraget i omvandlingen på landsbygden medan den tekniska omvandlingen intar en andra-rangställning". Mao ansåg att en 100-procentig ökning av kooperativen vore möjlig på ett år och inte bara en ökning med 50 % som centralkommittén föreslagit.

Målen för kooperativiseringen i den första femårsplanen, vilken antogs under juli månad 1955 vid första Nationella folkkongressens andra session, var försiktigare. Planen var det första publicerade dokument som klart angav en tidsplan för hela den fortsatta kooperativiseringsrörelsen. Under perioden (1953-57) skulle lagen för ömsesidig hjälp stärkas för att bereda marken för kooperativisering under den andra femårsplanens period (1958-62). Hela övergången till socialism, d v s för landsbygdens vidkommande övergången till helsocialistiska kooperativ, skulle kräva ytterligare en (tredje) femårsplan.

Första femårsplanens mål passerades dock i samma ögonblick som de publicerades. I praktiken skulle det visa sig att redan innan 1956 gått till ända var även den högre fasen av kooperativiseringsrörelsen i stort sett avslutad.

Massrörelsen tog nämligen ordentlig fart efter Maos inlägg i diskussionen. Maos riktlinjer fastslogs i oktober 1955 i centralkommitténs förnyade "beslut om jordbrukskooperation".

Den strikta politiken mot rikebönder och f d jordägare fastslogs. Kooperativen skulle bildas av en kärna av fattigbönder och lägre mellanbönder. Rikebönder fick inte ingå. Förberedelserna och organisationen av kooperativen specificeras i "modellregler" som publicerades i november 1955.

De lägre jordbrukskooperativen bestod vanligen av 15-30 hushåll. Det betyder att de ofta utgjordes av 4-6 tidigare lag för ömsesidig hjälp som, boende i samma by och nära varandra, slutit sig samman. Kooperativet var i sin tur av praktiska skäl indelat i produktionslag, för att både möjliggöra delegering av arbetsuppgifter och en viss arbetsfördelning. Produktionslagen utgjordes ofta av de tidigare lagen för ömsesidig hjälp, vilket alltså innebar att vissa element av det tidigare stadiet bevarades i organisationen. Detta har av skilda författare betraktats som ett av de geniala dragen i den kinesiska stegvisa strategin för kooperativisering och socialistisk omvandling av jordbruket. Ett annat sådant drag är det successiva övergivandet av den privata äganderätten till jord. Detta gjorde det betydligt lättare för bönderna att steg för steg omvandla sitt sätt att leva och sitt sätt att tänka.

Det fanns visserligen direktiv i "modell-reglerna" som reglerade även frågan om hur planering av produktionen skulle tillgå i kooperativet. Men villkoren och förutsättningarna var olika i kooperativen och utrymmet för uppfinningsrikedom hos bondemasorna och deras kadrer var därför stort vad gäller den konkreta utformningen av produktionsplanerna.

Kooperativets valda administrativa ledning hade det överordnade ansvaret för planering och organisation av den reguljära jordbruksproduktionen och av de stora kollektiva projekt som blivit möjliga genom kooperativens tillkomst. Det gällde bl a bevattningsanläggningar, skogsplaneringar, nyodling etc.

Kooperativets ledning ansvarade också för att bissysselsättningar vid sidan av jordbruket - framförallt hantverk och små smidesverkstäder för reparation och tillverkning av redskap - hölls vid liv och utvecklades.

Högst 5% av den odlingsbara jord som kooperativet disponerade över fördelades bland de enskilda bondehushållen för att brukas som privata jordlotter. Dessa skulle framförallt göra det möjligt för hushållen att odla grönsaker och andra trädgårdsväxter för husbehov. Politiskt kan det ses som ytterligare ett inslag i den "stegvis taktiken": de privata jordlotterna var en medveten och nödvändig eftergift åt den hos många bönder helt naturligt kvarlevande positiva hållningen till privat småproduktion inom jordbruket. Också enstaka husdjur, fruktträd och smärre jordbruksredskap kunde skötas privat.

Fördelningen av det lägre kooperativets produktionsresultat skedde kollektivt. I slutet av varje skörd ansvarade kooperativet och dess ledning för att man först räknade av den statliga skatten på skörden och den till staten enligt planen utlovade spannmålsleveransen. Därpå gjordes avdrag för kooperativets produktionskostnader och för avsättningar till dess investeringsfonder, reservfonden och välfärdsfonden. Den kvarvarande andelen av skörden fördelades på de enskilda medlemmarna på grundval dels av varje medlems insats i form av jord (och eventuellt andra produktionsmedel), dels av varje medlemshushålls i kooperativet satsade arbete under året.

Den del av medlemmens ersättning som bestod av lön efter arbetsinsats utgjordes av ett slags ackordslön, beräknad på det av hushållet totalt satsade antalet arbetsdagar under perioden. En viss norm fastlade vad en arbetsdag innebar i termer av kvantitet och kvalitet. Varje arbetsuppgift beräknades kräva ett visst antal sådana arbetsdagar av en genomsnittsarbetare. Beroende på utfallet och utförandet av arbetsuppgiften i relation till normen räknades en viss arbetspoäng fram. Arbetspoängen bokfördes dag för dag, bonde för bonde och var tillsammans med uppgifter om antalet arbetade dagar underlag för beräkning av medlemmens ersättning. Ersättning utbetalades dels i form av en spannmålsranson, dels i kontanter. Den slutliga avräkningen skedde i samband med höstskörden varje år.

En del av dessa fördelningsprinciper som tillämpades i de lägre, halvsocialistiska jordbrukskooperativen blev inte långvariga. Arbetspoängssystemet - lön efter arbetsinsats - hade kommit för att stanna, dock i förändrad form, förenklat och mindre ackordsbetonat på grundval av något ändrade kriterier, men det vederlag som baserades på den kvarvarande privata äganderätten till jord skulle försvinna samtidigt med att detta jordäggande avskaffades genom övergången till de högre, helsocialistiska kooperativen.

Den lägre fasen av kooperativiseringsrörelsen kan betraktas som i stort sett avslutad vid årsskiftet 1955/56. Då var ca 60% av bondehushållen medlemmar av lägre jordbrukskooperativ.

Rörelsen för övergång till högre produktionskooperativ inom jordbruket, 1955-57

Successivt inriktades massrörelsen på nästa fas, omvandlingen av de lägre kooperativen till högre, helt socialistiska jordbrukskooperativ.

Tidsplanen för omvandling av de lägre kooperativen till högre visade sig också vara en underskattning av massrörelsens möjliga styrka: redan inom ett knappt år hade nästan 90% av bondehushållen blivit medlemmar av avancerade helsocialistiska produktionskooperativ.

I juni 1956 antogs "modell-regler för ett avancerat jordbruksproduktionskooperativ" av första Nationella folkkongressens tredje session, vilka i detalj beskrev hur de högre kooperativen skulle organiseras och planeras.

I "modell-reglerna" slås fast att, försåvitt ledningen av kooperativen var säkert i händerna på fattigbönder och lägre mellanbönder, kunde rikebönder och tidigare jordägare nu tillåtas inträda som medlemmar.

De lägre och högre jordbruksproduktionskooperativen hade åtskilligt gemensamt, men skiljde sig i vissa viktiga avseenden.

Första artikeln i 1956 års modellregler definierar det högre kooperativet som "en socialistisk kollektiv ekonomisk organisation av arbetande bönder" vilken "organiseras under ledarskap och med hjälp av det kommunistiska partiet och folkregeringen samt på basis av frivillighet och ömsesidig fördel".

Och i nästa artikel specificeras på vad sätt kooperativet är socialistiskt:

Ett högre jordbruksproduktionskooperativ skall omvandla de viktigaste av de produktionsmedel som ägs privat av medlemmarna till gemensam egendom för kooperativet, organisera kollektivt arbete, tillämpa principen "från var och en efter hans förmåga, till var och en efter hans arbetsinsats", och principen om lika lön för lika arbete, oberoende av kön och ålder...

Den privata äganderätten till jorden och till andra väsentliga produktionsmedel övergavs i och med skapandet av de högre kooperativen. Jorden överlämnades till kooperativet utan ersättning - det utgjorde ju medlemmens satsning i kooperativet. Övrigt, som djur, redskap, fruktträd etc, överläts som förut till rimliga priser. De privata jordlotterna bevarades, begränsade till 5% av kooperativets odlingsbara areal. Bostadshus, några djur och träd, fick fortfarande behållas i privat ägo.

De högre jordbrukskooperativen, som skapades genom att flera näraliggande lägre kooperativ gick samman, bestod av 100 - 300 hushåll och var sålunda ca tio gånger så stora som de lägre kooperativen. Ett högre kooperativ motsvarade ofta den naturliga byn.

Organisatoriskt fungerade de högre kooperativen ungefär likadant som de lägre kooperativen. På de högre kooperativens storlek var det nödvändigt att noggrannare specificera arbetsfördelning, delegering av arbetsuppgifter och decentralisering. Varje högre kooperativ var därför indelat i produktionsbrigader, som var och en ungefär motsvarade ett tidigare lägre kooperativ. Varje produktionsbrigad var i sin tur indelad i ett antal produktionslag, ungefär motsvarande de tidigare lagen för ömsesidig hjälp - återupprepades alltså det geniala draget att låta tidigare sammanslutningar leva kvar i de nya. Produktionslagen övergavs dock senare med motiveringen att två nivåer, d v s kooperativ och brigad, räckte.

Produktionsbrigaderna omfattade ca 20 - 40 hushåll och utgjorde den grundläggande och permanenta enheten i kooperativets arbetsorganisation. Flertalet brigader arbetade regelbundet med skilda uppgifter i jordbruket.

Den högre fasen av kooperativiseringen innebar inte bara att alla väsentligare produktionsmedel blev gemensam egendom och brukades kollektivt, utan också att en enhetlig, organiserad och planerad by-ekonomi kunde skapas på den kinesiska landsbygden. Den naturliga byn hade i det högre kooperativets form blivit en socioekonomisk enhet som fungerade väl.

Enligt "modell-reglerna" skulle kooperativen steg för steg skapa en planerad produktion. Både långsiktiga planer - 3 år eller mer - årsplaner och säsongplaner utarbetades av kooperativen.

Årsplanerna omfattade mål i fråga om: 1) sådd och skörd av spannmål; 2) skogsbruk, boskapsskötsel, fiske och andra sidosysselsättningar; 3) större investeringar; 4) användning av mänsklig arbetskraft och dragdjurs arbetskraft.

Att steg för steg öka jordbruksproduktionen var en huvuduppgift för kooperativen. I detta syfte var också den kollektiva ackumulationen och de massiva kollektiva arbetsinsatserna i grundläggande konstruktionsarbeten och jordbrukstekniska förbättringsprojekt mycket viktiga.

De högre kooperativen hade också som uppgift att utveckla skilda typer av sidosysselsättningar som utgjorde stöd för kooperativen, exempelvis skogsbruk, boskapsskötsel, fiske, hantverk etc.

Ett problem var kooperativens å ena sidan knappa tillgång på kadrer med tekniska, ekonomiska och administrativa kunskaper och å andra sidan den likaledes knappa tillgången på arbetskraft i jordbruksproduktionen.

Denna senare sida av problemet sökte man bl a lösa genom ett direktiv i november 1957, som föreskrev nedskärning av den med icke produktiva uppgifter sysselsatta administrativa personalen.

Frågan om den knappa tillgången på tekniska och administrativa kunskaper löstes genom att mer än 3 miljoner studerande, som avslutat mellanskolan men inte påbörjat högre utbildning, accepterade att flytta ut på landsbygden för att bli medlemmar av kooperativ och delta i jordbruksarbetet.

Principerna för fördelningen av produktionsresultatet i det högre kooperativet var desamma som i det lägre, med ett viktigt undantag: inget vederlag betalades längre ut till medlemmarna för deras satsade jord och eventuella övriga produktionsmedel. Jorden hade ju övergått i kooperativets gemensamma ägo.

En undersökning 1957 av produktionsresultatets fördelning i 228 högre jordbrukskooperativ visade följande genomsnittliga fördelning:

- statlig jordbruksskatt	9,5%
- produktionskostnader	28,4%
- kostnader för administration	0,4%
- avsättning till reservfond	5,6%
- avsättning till välfärdsfond	1,2%
- arbetslön till medlemmar	53,2%
- ersättningar för överlåtelse av redskap, verktyg, dragdjur o s v	0,5%
- övriga kostnader	1,2%
	100,0%

Inkomsterna för varje hushåll bestod dels av löner för hushållsmedlemmarnas totala arbetsinsats i kooperativets gemensamma produktion, dels av inkomster från familjens bisysselsättningar och privata odling. Lönen efter arbetet i kooperativet utbetalades delvis in natura, delvis i kontanter. Av penninginkomsterna kom ungefär en fjärdedel av bisysselsättningarna och tre fjärdedelar av kooperativarbetet.

I fråga om kooperativiseringens resultat kan man utan tvekan säga att ett av de grundläggande syftena med hela kooperativiseringsrörelsen, nämligen det klassmässiga, hade uppfyllts. Rikebönders och jordägares tidigare makt över jorden hade definitivt brutits. Produktionsförhållandena hade i hög grad försmåttligats. Kollektivet hade alltmer övertagit vad som förut tillkom den individuella brukaren.

Vad gäller det andra grundläggande syftet med kooperativiseringen, produktionsökningen, var resultatet även här tillfredsställande.

Både totalproduktionen, produktionen per sådd areal och produktionen per sysselsatt inom jordbruket av de viktigaste spannmålsgrödorna uppvisar tillfredsställande ökningskurvor under perioden 1953-57, d v s perioden för första femårsplanen.

Ett annat mått på kooperativiseringens framgångar var att frukterna av dessa produktionsstegringar i växande grad fördelades jämnt till landsbygdens befolkning.

Enligt officiell statistik, som även i väst rönt förtroende, ökade den genomsnittliga årsinkomsten per capita hos bondebefolkningen med ca 28% mellan 1952 och 1957. Böndernas liv började också i hög grad att förbättras socialt, bl a till följd av stora satsningar på utbildning och hälsovård.

TVå resultat av kooperativiseringsrörelsen som pekar här mot etappmålet, skapandet av folkkommunerna, skall också nämnas:

Dels gäller det det skickliga utnyttjandet av böndernas arbetskraft så att man löste problemet med arbetslösheten på landsbygden och samtidigt ökade jordbrukets produktivitet. Det skedde genom mer intensiva brukningsmetoder, genom utvidgning av sidosysselsättningarna och genom att i masskampanjens form främja arbetsintensiva projekt i stor skala för bevattning, jordförbättring, vattenreglering, skogsodling och skogsbruk o s.v.

Det andra är den nya typ av kinesiska bönder som föddes under den här perioden: en bonde som började göra sig fri från gamla traditionella, sociala, kulturella och religiösa föreställningar, myter och mindervärdeskomplex och som definitivt befriat sig från den ekonomiska exploateringen och politiska dominansen under jordägarväldet.

FolkkommunrörelsenDet stora språnget framåt 1958-59

Arbetet med den politiska skolningen fortsatte. Under andra halvåret 1957 och vintern 1958 startade KKP en rad kampanjer för att neutralisera de ~~då mest kända~~ bara balansbristerna inom ekonomin och ideologiska motsättningarna inom folket. Teoretiska studier, kritik- och självkritikmöten och vistelser på landsbygden för att delta i jordbruksarbetet och hjälpa till i kooperativens administration var medel för att bekämpa ideologisk urartning och byråkratism bland KKPs medlemmar.

Allomfattande kampanjer för socialistisk fostran genomfördes inom kooperativen och industrin från och med september 1957. Syftet var att klargöra såväl industrins och jordbrukets ömsesidiga beroende och betydelse som arbetarklassens roll och behov av allians med bondeklassen. På sina håll hade missnöje rått bland bönderna då de ansett att stadsbefolkningen och arbetarklassen levde gott delvis på deras bekostnad.

Den mest omfattande massmobiliseringen var rörelsen för att utföra hundratusentals smärre bevattningsprojekt helt utifrån egna, lokala resurser samt att insamla gödsel inför vårsådden. Det var den i särklass största massmobiliseringen på landsbygden i Kinas historia: nära nog vart och ett av ca 110 miljoner bondehushåll bidrog med en heltidsarbetare under en dryg tremånadersperiod.

Till Nationella folkkongressens session i februari 1958 hade KKP och centralregeringen omsatt delar av den av Mao Tsetung nära två år tidigare rekommenderade nya politisk-ekonomiska linjen* till administrativa reformer, en nationell plan för 1958 och ett antal entusiasmerande paroller såsom "Lita till egna krafter", "Gå på två ben", "Röd och expert".

* Övertygad om att den sovjetiska "modellen" till väsentliga delar, och därmed politiken under den kinesiska första femårsplanen, i sin förlängning skulle ha medfört en upprepning i det oändliga av den kapitalistiska arbetsdelningen, en tung press på massornas levnadsnivå och fördjupade klyftor mellan arbetare och bönder, mellan stad och landsbygd, mellan intellektuellt och manuellt arbete och mellan avancerade och efterblivna sektorer inom samhället överhuvud, hade Mao i ett tal i april 1956 om "de tio stora relationerna" analyserat den kinesiska ekonomins grundläggande balansproblem. Relationerna avsåg bl a dem mellan jordbruket, den lätta industrin och den tunga industrin; mellan kustlands- och inlandsindustrier; mellan centralregeringens, de ekonomiska enheternas och de individuella producenternas behov; och mellan centrala, regionala och lokala organs initiativ och befogenheter. Betecknande för Maos behandling av relationernas olika sidor var att han såg dem som källor till ömsesidig stimulans och inte blott som konkurrenter om givna resurser.

I maj 1958 proklamerades KKPs allmänna linje "att spänna alla krafter och sikta högt för att uppnå större, snabbare, bättre och mer ekonomiska resultat i det socialistiska uppbyggnadsarbetet". Samtidigt utvecklades dess konkreta innebörd och underliggande principer i "Det Stora Språnget framåt".

Principerna var i korthet följande: Största vikt skulle fästas vid massornas politiska medvetenhet, initiativförmåga och skaparkraft som steg för steg skulle höjas och uppmuntras. Genom att "gå på två ben" skulle alla positiva krafter mobiliseras för att snabbare industrialisera landet. Principen "gå på två ben" innebar att samtidigt utveckla jordbruk och industri, tung och lätt industri, nationella och lokala industrier, stora företag såväl som små och medelstora samt att utnyttja både moderna och traditionella produktionsmetoder.

Att ge undersysselsatta bönder arbete i industriella projekt var alls inte unikt för Folkrepubliken Kina. Men vad som markerar ett stort språng framåt är den organisatoriska tekniken och den kolossala omfattningen. Från och med sommaren 1958 och under större delen av 1959 gick hundratals miljoner människor till verket med all sin energi för att börja "sätta hela Kina på kullager". Många av de nyuppförda "fabrikerna" bestod bara av ett skal av lera och hembränt tegel där järnskrot och annat avfall samt lokala fyndigheter av kol och olika malmer bearbetades, till att börja med ofta med hjälp av endast köksredskap och annan hushållsutrustning.

Efter en tid hade emellertid standardpanelösningar för små och medelstora fabriker utarbetats av centralministerierna. Kadrer från provinserna och lägre nivåer for till Peking och genomgick snabbkurser för att i sin tur kunna lära ut byggnadsmetoder och installationsteknik.

I augusti 1958 drogs en ny landsomfattande kampanj igång för tillverkning av järn och stål i mycket små, lokala anläggningar - de s k bakgårdsugnar. Det beräknas att 60 miljoner människor deltog i att bygga upp sådana masugnar i nästintill varje kvarter och by.

Redan innan Stora Språngets första år gått till ända inkom de första rapporterna om arbetskraftsbrist i Kinas historia, och särskilt hade detta drabbat landsbygden. Två åtgärder vidtogs. Inflyttningen till stadssamhällena, som varit av betydande omfattning, reglerades. För det andra organiserades en nationell förslagskampanj. Produktionsmedel och förbättrade produktionsmetoder skulle förbättras så att arbetsintensiteten kunde sänkas och varornas kvalitet höjas.

Folkkommunerna

När Stora Språnget proklamerades i februari 1958 var Kinas 110 miljoner bondehushåll organiserade i omkring 740 000 högre produktionskooperativer.

En begynnande konsolidering av kooperativen kunde skönjas, motarbetad blott av en missnöjd liten minoritet bönder som ifrågasatte kooperativens överlägsenhet. Men dessa utgjorde för majoriteten bönder inte längre det allvarligaste problemet.

När Stora Språngets paroller om upphävande av landsbygdens efterblivenhet och om industrialisering av landet ljöd över Kina, då kändes dem kooperativet trångt. Kooperativen var organiserade för att bruka jorden, men inte stora nog för att orka med t ex nödvändiga anläggningsarbeten, frigöra arbetskraft för att driva små industrier, eller samordna masskampanjer för flera kooperativ. Produktionskooperativet måste ge vika för en mera avancerad organisationsform. Spontan gick kooperativ samman i större enheter eller bildade förbund av kooperativ. En bra lösning visade sig vara när förbundet kommit att innefatta alla kooperativ och därmed alla hushåll inom ett helt hsiang (den lägsta statliga administrativa enheten på landsbygden med i genomsnitt ett par tusen hushåll), och när dessutom kooperativens ledande organ samarbetade med hsiang-styrelsen i något projekt. Denna organisatoriska förening mellan ekonomisk organisation och statlig administration kom att utgöra prototypen (modell) för folkkommunen.

Särskilt den organisatoriska ram och det stadgeutkast som utarbetades av 27 f d högre kooperativ i fyra angränsande hsiang inom provinsen Honan blev förebilder för folkkommunrörelsen. Med sina 9 300 hushåll hade de den 20 april 1958 gått samman i det utvidgade kooperativet Weihsing ("Sputnik"). (Beteckningen folkkommun föddes först några månader senare.) Motiven var att bruka jorden effektivare och att samtidigt sätta upp lokala småindustrier, gräva bevattningskanaler, bygga vägar och sörja för barnens skolgång.

Produktionskooperativ runt om i landet hade bildat förbund av skilda slag för att effektuera Stora Språngets paroller. När sommaren kom hade rörelsen redan skjutit ordentlig fart. Mao Tsetung och den övriga partiledningen reste nu runt i Kina för att studera erfarenheterna och värdera de olika former rörelsen tagit. Något offentligt uttalande i frågan gjorde KKP emellertid inte ännu.

Information om Weihsings preliminära stadgar för sin organiserade verksamhet, som antagits den 7 augusti 1958, spreds av massmedia över alla provinser. Mot slutet av månaden hade samtliga produktionskooperativ i provinserna Honan och Liaoning bildat folkkommuner, och på nationell nivå var då 30% av bondehushållen kommunmedlemmar. I en resolution av den 29 augusti 1958 uttalade sig KKP positivt om folkkommunerna och sammanfattade metoderna för att bilda dem. Efter ytterligare en månad hade folkkommunrörelsen så gott som fullbordats.

Till skillnad från det lägre och det högre produktionskooperativet som i huvudsak bedrev jordbruk, hade folkkommunen den dubbla uppgiften att organisera ekonomin och den politiska administrationen. I den nyss nämnda resolutionen beträffande folkkommunerna hette det:

"Bildandet av folkkommuner med allsidig verksamhet inom jordbruk, skogsbruk, djurskötsel, bisysselsättningar och fiske, där industri (arbetaren), jordbruk (bonden), varuutbyte (handelsmannen), kultur och utbildning (studenten) samt militära angelägenheter (hemvärnsmannen) sammansmälter i ett, är under nuvarande förhållanden den grundläggande politiken när det gäller att vägleda bönderna för att påskynda det socialistiska uppbyggnadsarbetet, slutföra bygandet av socialismen **snabbare än eljest och** genomföra den gradvisa övergången till kommunismen."

Politiskt blev folkkommunen också en förmedlare av den statliga centrala och provinsiala administrationen och planeringen, liksom av länets administration. Tre organisationsnivåer samverkar inom folkkommunen: kommunen, produktionsbrigaden och produktionslaget. Också den kollektiva äganderätten är organiserad på dessa tre nivåer.*

Produktionslaget är basenheten och motsvarar i storlek den gamla byn med i genomsnitt 20 - 30 hushåll. Laget organiserar det dagliga arbetet samt sköter och fördelar sina inkomster. Lagen har fått sig tilldelat egen jord och kan äga redskap, små jordbruksmaskiner och dragdjur. Brigadens maskiner och reparationsverkstäder står till lagens förfogande.

Produktionsbrigaden utgör den mellanliggande nivån och omfattar i medeltal ett tiotal produktionslag. Brigaden utarbetar en årlig produktionsplan för lagen och kontrollerar i samråd med kommunledningen och produktionslagen jordens fördelning för olika ändamål. Brigaden ansvarar vidare för t ex små reservoarer och andra vattenregleringsprojekt, verkstäder, fruktodlingar, skolor och hälsovårdskliniker. Den kan äga traktorer och andra jordbruksmaskiner.

Kommunen står för kontakterna med den högre statliga administrationen avseende planeringen av produktion och varudistribution. Den driver traktorstationer, kraftverk, fabriker för tillverkning av jordbruksmaskiner, cement o s v, stuterier, experimentgårdar

* Beskrivningen av de tre nivåerna i det följande hänförs sig snarast till situationen i mitten av 60-talet sedan vissa politiska och organisatoriska förändringarskett (bl a en minskning av folkkommunernas storlek).

för växtförädling, mellanskolor och sjukhus samt ansvarar för bevattnings- och dräneringsarbeten, skogsplanering m m. Industrier, anläggningar och institutioner på kommunnivå ägs kollektivt av folkkommunens alla medlemmar.

Folkkommunerna skyndade sig att ta aktiv del i Stora Språnget så snart de bildats. Eftersom jorden beretts tidigare kunde många bönder delta i enkelt industriarbete vid någon av kommunfabrikerna eller bakgårdsmasugnarna, när de inte letade efter kol- och mineralfyndigheter inom kommunens ägor. Vid slutet av 1959 hade inte mindre än 200 000 småfabriker startats av folkkommunerna. Drygt hälften av kommunfabrikernas tillverkningsvärde upptogs av produkter som var direkt avsedda för jordbruket.

Visst medförde det kinesiska folkets brist på erfarenheter under Stora Språnget framåt att vissa misstag gjordes, men ofrånkomligen gav denna gigantiska och mångsidiga nya ansträngning både omedelbara och långsiktiga resultat av stor vikt.

Bevattnings- och vattenregleringsarbeten bidrog i mycket hög grad till att mildra verkningarna av de svåra naturkatastrofer som drabbade Kina under 1959, 1960 och 1961. Folkkommunen och dess underordnade enheter skulle också spela stor roll för att effektivt distribuera livsmedel och andra förnödenheter när katastroferna inträffade.

Hundratals miljoner människor tog del i masskampanjerna, höjde sin politiska medvetenhet och skaffade sig nya kunskaper inom många områden.

Ur politisk synvinkel går det inte att överskatta Stora Språngets betydelse. Lokala initiativ och masslinjen genomfördes framgångsrikt och viktiga erfarenheter drogs inför den kommande kulturrevolutionen.

Kooperation utom jordbruket efter befrielsen

Det var inte inom jordbruksproduktionen som Kooperationen utvecklades snabbast efter befrielsen, utan det skedde inom handeln. Också hantverk och småindustri var föremål för kooperationsrörelser innan kampanjerna för ömsesidig hjälp och produktionskooperativ inom jordbruket påbörjades på allvar.

Våren 1952 fanns drygt 36 000 kooperativ registrerade på olika områden med tillsammans mer än 106 miljoner medlemmar. Av dessa kooperativ var ca 32 000 handelskooperativ med 95 miljoner bönder som medlemmar, motsvarande näst intill en medlem per bondehushåll. På läns-, provins- och nationell nivå hade föreningarna sammanslutits i kooperativa förbund med uppgift att främja och samordna kooperationsrörelserna i stort.

Handelskooperativ, eller lantliga anskaffnings- och avsättningskooperativ som den gängse benämningen är, hade satts upp på ett flertal håll inom KKPs basområden före befrielsen, men tvingats till ytterst begränsad verksamhet på grund av de förhärskande allmänna försörjnings- och transportsvårigheterna. I takt med befrielsen och återuppbyggnaden av de krigshärjade produktionsenheterna och kommunikationslederna, kunde denna kooperationsform organisera varuflödena mellan stad och landsbygd.

Handelskooperativen skulle förse bönderna med konsumtionsvaror och förnödenheter av alla slag för jordbruksproduktionen till priser "som var lägre eller åtminstone inte högre än marknadspriserna". För de statliga handelsorganens räkning köpte man upp överproduktion till rimliga priser. Sortimentet skulle tillhandahållas åt såväl medlemmar som staten till samma priser över hela landet och oförändrade år från år så långt det var möjligt. Härigenom skulle paritet (likvärdighet) mellan prisnivåerna för jordbruks- och icke jordbruksvaror kunna upprätthållas. Handelskooperativen har också kunnat bidra till den så väsentliga stabiliseringen av priserna och likaså till att tendenser till enskild närighet och spekulation kunnat försvagas.

När folkkommunerna bildades 1958 skulle handelskooperativen omvandlas till en handelsavdelning inom varje kommun. Denna skulle på en och samma gång vara "kommunens organ för varudistribution och den statliga handelns organ på basnivå". Av olika anledningar som är svåra att utröna slog omvandlingen inte särskilt väl ut. Ett återupplivande av kooperativen i dess tidigare form skedde därför så att det i december 1961 åter fanns 30 000 handelskooperativ registrerade.

Beträffande övrig kooperativ verksamhet utanför jordbrukskooperationen finns endast sparsam information. KKP beslöt mycket tidigt att en varsam och stegvis kampanj skulle initieras för att föra de isolerade hantverkarna fram emot samfälliga produktionsformer. Näst efter bönderna utgjorde ju hantverkarna den största gruppen som representerade privat ägande av produktionsmedlen och individuell produktion i liten och fullständigt oplanerad skala.

Först uppmuntrade man till bildandet av små grupper av hantverkare för anskaffning av råmaterial och avsättning av de färdiga produkterna till kooperativa eller statliga handelsföretag. Nästa steg innebar att flera små grupper gick samman i produktionskooperativ, vars verksamhet dock i huvudsak fortfarande bestod enbart av gemensam anskaffning och avsättning. Själva produktionen skedde enskilt som förut.

När kooperativets verksamhet med åren blivit alltmer förgrenad och den gemensamma mängden produktionsmedel stigit kunde medlemmarna besluta om att mot kompensations överlämna sina viktigaste produktionsmedel i kooperativets ägo, d v s de blev produktionskooperativ, s k halvsocialistiska kooperativ. Därmed bröts de traditionellt patriarkaliska relationer som rått mellan mästare och lärling och mellan arbetsköpare och anställd.

Den stegvisa, på bara sju år fullständiga, omvälvningen av hantverkarnas produktionsförhållanden från individuell småproduktion till kollektiv produktion i allt större och allt mer industriell skala blev en stor framgång. Utvecklingen härvidlag gick parallellt med den stegvisa kooperativiseringen av jordbruket.

Antalet kooperativ ökade enligt tillgängliga uppgifter från 300 med 88 000 medlemmar år 1949 till ungefär 100 000 med 5 miljoner medlemmar år 1956.

Inom produktionskooperativen tillämpades inte bara arbetsdelning och samordning i allt högre grad. Undan för undan som fonderna tillväxte, lät kooperativen mekanisera driften. Därefter togs steget från kooperativ till statsägt hantverks- eller industri-företag med början år 1958. En tredjedel av kooperativen, räknat efter det antal medlemmar de omfattade, övergick detta år genom inlösen av produktionsmedlen i hela folkets ägo.

Översikt över jordbrukskooperativa enheter under skilda faser av kooperativiseringsrörelsen

Period	Dominerande kooperativ enhet	Storlek i genomsnitt (antal hushåll; areal)	Äganderätt till jord, dragdjur och redskap	Arbetsuppgifter och ledning	Inkomst och fördelnings-system
1951-1954	Lag för ömsesidig hjälp (LÖH)	5-10 hushåll (färre i säsonglag, fler i permanenta lag).	Privat äganderätt till produktionsmedlen i de allra flesta lag. Vissa lag förvärvade efter hand <u>kollektivt</u> vissa jordbruksredskap och dragdjur.	Jordbruk huvudsakligen. Kollektivt bruk av jorden i viss utsträckning genom arbetsbyte mellan i övrigt individuellt brukande bönder (säsongvis eller under hela året).	Varje bonde tillägnade sig själv produktionsresultatet från den egna jorden. De enskilda bönderna ansvarade för betalning av jordbrukskatt och för statliga leveranser. Skulder mellan lagmedlemmar reglerades främst genom arbete (ej jordbruksprodukter).
1953-1955	Lägre jordbruksproduktionskooperativ (LJK)	15-30 hushåll (eller fler); areal: 37 ha per LJK om 32 hushåll	Jorden <u>privat</u> ägd, men <u>kollektivt</u> disponerad och brukad (arrende erlades av koop). Det samma gällde dragdjur och jordbruksredskap, vilka efter hand förvärvades av LJK som <u>kollektiv</u> egendom. Upp till 5% av jorden fördelad att brukas som <u>privata</u> lotter.	Jordbruk, vissa sidosysselsättningar och större konstruktionsarbeten i viss omfattning. Kollektiv och enhetlig administration och planering (valda kommittéer i ledningen). LJK indelad i produktionslag (ung LÖH i storlek). Viss delegering till produktionslagen av arbetsuppgifter och ansvar för fördelningen av produktionsresultat.	Enligt "modell-reglerna": LJK hade kollektivt ansvar för fördelningen. Först avräknades jordbrukskatt och statliga spannmållsleveranser, därefter produktionskostnader, avsättningar till reservfonder och välfärdsfond och ersättning till bönder för bruk av deras jord. Resten fördelades med hänsyn till arbetsinsats, rätt i respektive hushålls satsade arbetsdagar i kooperativet under året (genom "arbetspenning").

Period	Dominerande kooperativ enhet	Storlek i genomsnitt (antal hushåll; areal)	Äganderätt till jord, dragdjur och redskap	Arbetsuppgifter och ledning	Inkomst och fördelnings-system
1956-aug 1958	Högre jordbruksproduktionskooperativ (HJK)	100-300 hushåll; areal ca 150 ha per HJK om ca 160 hushåll (juni 1958)	Alla väsentliga produktionsmedel <u>kollektivt</u> ägda. Jorden kollektiviserades utan ersättning såsom medlems insats; redskap och liknande till överenskomna priser. <u>Privata</u> lotter bevarades såsom i LJK (men ökades i juni 1957 till upp till 10% av kooperativets odlade jord).	Jordbruk, sidosysselsättningar och större konstruktionsarbeten och massmobiliseringsinsatser för bevattning och liknande. Gemensam ledning och planering såsom i LJK. Tre (efter september 1957: två) administrativa nivåer: HJK, produktionsbrigader (ung som i d LJK) (och produktionslag).	Fördelning under kollektiv ledning och dess ansvar som i LJK, dock att ingen ersättning (arrende) för satsad och brukad jord längre gavs.
aug 1958-idag	Folkkommun (FK) (se vidare avsnitt 2.3)	ca 5 000 hushåll (1958); areal: 4 600 ha per FK om 5 000 hushåll (1959).	<u>Kollektivt</u> ägande av alla produktionsmedel. Dock: <u>privata</u> lotter kvar (efter vissa tidiga försök till avskaffande), med 5% av jorden som max.	Samordnad planering och ledning av alla verksamheter i FK: jordbruk, industri, handel, försvar, utbildning, kultur, social välfärd. FK- och hsnings-administration slogs ihop. Tre nivåer: FK, produktionsbrigader och produktionslag.	Fördelningen utfördes som i LJK. Viss fri fördelning efter behov av jordbruk första tiden, men senare de. Arbetspenningssystemet bevaras och utvecklas.

EFI-rapporter över projektet UTVECKLINGSSTRATEGIN I KINA

<u>Författare</u>	<u>Nr</u>	<u>Rapport</u>	<u>Antal sid</u>
Hultcrantz, G Lindhoff, H Valdelin, J	1	Utkast till handbok för samhälls- vetenskaplig forskning om Folk- republiken Kina	71
"	2	Folkrepubliken Kinas ekonomiska och sociala utveckling 1949 - 1973; en översiktlig framställning	185
"	3	Folkrepubliken Kinas ekonomiska och sociala utveckling: en kritisk bibliografi	29
Jacoby, Erich	4	Agricultural Development in China	89
Sigurdson, Jon	5	The Role of Small scale and Rural Industry and its Interaction with Agriculture and Large scale Industry in China	168
Löfstedt, Jan- Ingvar	6	Utbildning i Kina	226
Hultcrantz, G Lindhoff, H Valdelin, J	7	Chinese Economic planning: Characteristics, Objectives and Methods - An introduction	100
Valdelin, J	8	The Transformation of Production relations in China since 1949	65
Hultcrantz, G	9	Price and Wage systems in China 1949 - 1973	65
Lindhoff, Håkan	10	Mass Mobilization and Mass Movements in China since 1949	65
de Vylder, Stefan	11	Foreign Trade and Self-reliance in China - An introduction	65
Hultcrantz, G Lindhoff, H	12	Kooperation i Kina. Bilaga till SIDA:s utredning om Kooperation i utveck- lingsländer.	120

Nedan följer en förteckning över resultatvärderingsstudier utgivna i serien "Meddelande från Utredningsbyrån"

- 1 Sammanfattning av en studie över genomförande och kontroll av ett decentraliserat program för hälso-centraler på landsbyden i Tanzania. Förf: William P Mayer (1974 08 02)
- 2 Sammanfattning av 1974 års utvärderingsrapport om CADU och EPID i Etiopien. Förf: Dagnachew Yirgou et al (1974 08 30)
- 3-5 Vattenförsörjning i Östafrika - tre vetenskapliga studier i sammandrag (1974 09 15)
 - 3) Preliminary Results of an Impact of Rural Water Supply Schemes built by Self-help. Förf: G Tschannerl och M Mujwahuzi, Dar es Salaam
 - 4) Evaluation of the Development Impact of Rural Water Supply Projects in East African Villages. Förf: Dennis Warner
 - 5) Impact and Economics of Community Water Supply. A Study of Rural Water Investment in Kenya. Förf: I D Carruthers
- 6 Personalbistånd i Tanzania. Effektivitet och utländsk personal inom det tanzaniska vattenförsörjningsprogrammet. Förf: Göran Hydén, Pius H Mallya, Ngasamiaku Mtalo och Habib J Nyundo (1974 10 30)
- 7 Bönderna i Mpiji-dalen. Kibaha Farmer's Training Centre. Tanzanias Kustregion 1965-68. Förf: Anita Francke (1974 11 14)
- 8 Sammanfattning av en preliminär rapport om Mtu ni Afya, masshälsokampanjen i Tanzania. Förf: Budd L Hall och C Zikambona (1974 12 02)
- 9 Finansiering av småindustriutveckling. Forskningsprojekt utfört av Världsbanken i samarbete med SIDA. Förf: D Kochav, H Bolin, K Di Tullio, I Roostal, N Wahl (1975 01 22)
- 10 Landsbygdsutveckling i Bangladesh, kommenterad sammanfattning av aktuella skrifter och utredningar. Förf: Bo Kage Carlson (1975 02 28)
- 11 Aktionsevaluering - en alternativ evalueringsmetod inom småindustriprogrammet i Kenya. Förf: Hans Kristensen, Institutet för Utvecklingsforskning i Köpenhamn (1975 03 04)

- 12 Konflikter inom landsbygdsutvecklingen i Etiopien
- en sammanfattning av Ethiopia Political Contra-
diction in Agricultural Development. Förf: Michael
Ståhl, 1974 (1975 03 04)
- 13 Tanzanias bank för landsbygdsutveckling - en nordisk
utvärdering i sammanfattning, november 1974. Förf:
K E Svendsen, H Westman, R Sörum, L Wohlgemuth
(1975 03 24)
- 14 Arbetsintensiva metoder inom vägbyggnadsverksamhet.
Sammanfattning av forskningsprojektet "Study of the
substitution of labour and equipment in civil construc-
tion" utfört inom Världsbanken (1974 04 05)
- 15 När elektriciteten kom till byn - sammanfattning av
en studie om landsbygdselektrifiering i Kenya. Förf:
Anders Hjort ("Socio-economic effects of rural elec-
trification in Kenya" - Department of Social Anthro-
pology, University of Stockholm, 1974) (1975 06 15)
- 16 Vart tar alla studenter vägen ...? sammanfattning av
en studie rörande zambiska sekundärskoleelevers
arbetsmarknadssituation efter avslutad utbildning.
Tracer Project Group. University of Lusaka, Zambia
(1975 07 15)
- 17 En sammanfattning av Tanzanias utvecklingspolitik
- mål och resultat 1967-74. Förf: Reginald Green
(1975 07 24)
- 18 En sammanfattning av WHAT NOW för en alternativ ut-
veckling. Sammandrag av The 1975 Dag Hammarskjöld
Report on Development and International Cooperation
(1975 08 04)
- 19 Den växande fattigdomen i Indien - skiss till en
analys av Indiens utvecklingspolitik. Förf: Göran
Djurfeldt och Staffan Lindberg (1975 08 28)
- 20 Seger över smittkoporna eller vi kan - bara vi vill.
En sammanfattning om mänsklighetens kamp mot smitt-
koporna (1975 09 17)
- 21 Sammanfattning av VAD STYR VALET AV PROJEKT I U-
LÄNDER. Förf: Lars-Erik Birgegård (1975 10 03)
- 22 Sammanfattning av studier över HYBRIDMAJSENS SPRID-
NING I KENYA. Förf: John D Gerhart resp Olof
Hesselmark (1975 10 27)
- 23 SOMALIAS KAMP FÖR UTVECKLING. Förf: Christer Krokfors
(1975 11 12)

- 24 SKOGSUTVECKLING I TUNISIEN. En problembeskrivning efter en utvärdering i april 1975 av ett FAO/SIDA-stött skogsutvecklingsprojekt. Förf: Christian Andersson (1976 03 03)
- 25 "VI FLYTT !" - BYUTVECKLING I TANZANIA
3 ögonvittnesskildringar från den genomgripande omflyttningen i Tanzania. Förf: Jan Rudengren, Gunnar Lindgren och John E More.
- 26 En sammanfattning av tre studier om KOOOPERATION I KENYA, TANZANIA OCH ZAMBIA. Förf: Rune Forsberg (1976 06 04)
- 27 FRÅN BYSAMVERKAN TILL FOLKKOMMUN: KOOOPERATION I KINA UNDER 100 ÅR. Sammanfattning av en rapport av Gerald Hultcrantz, Håkan Lindhoff (1976 06 21)